UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL" BUCUREŞTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ŞI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorităţi şi instituţii 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
BUCUREŞTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREŢUL 5 LEI

ANUL L • Nr. 27
SAMBATA 28 Iunie 1941
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Biblioteca Universităţii Regele Ferdinand I Cluj Sibiu
I. 82.

Limba noastră

Limba noastră-i o comoară
In adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Limba noastră-i foc, ce arde
Intr'un neam, ce fără veste
S'a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roiu de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pânii[1],
Când de vânt se mişcă vara;
In rostirea ei, bătrânii
Cu sudori sfinţit-au ţara.

Limba noastră-i frunza verde,
Sbuciumul din codrii veşnici,
Nistrul lin, ce'n valuri pierde
Ai luceferilor sfeşnici.

Limba noastră-s vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri;
Şi citindu-le 'nşirate,
Te 'nfiori adânc şi tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slavă 'n ceruri,
Să ne spue 'n hram şi-acasă
Veşnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng şi care-o cântă
Pe la vatra lor ţăranii.

Inviaţi-vă dar graiul
Ruginit de multă vreme,
Ştergeţi slinul, mucegaiul
Al uitării 'n care geme.

Strângeţi piatra lucitoare,
Ce din soare se aprinde,
Şi-ţi avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Nu veţi plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Şi-ţi vedea cât e de darnic
Graiul ţării noastre dragă.

Răsări-va o comoară
In adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

[1]) Grânelor.

AL. MATEEVICI

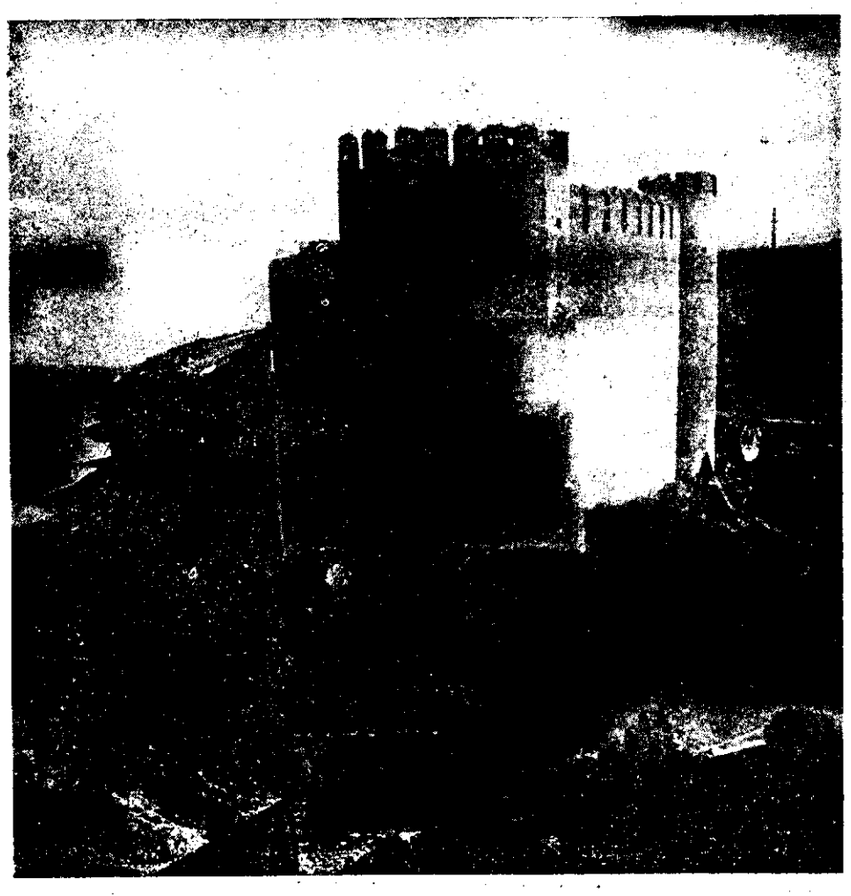

CETATEA HOTIN

Mori de vânt basarabene

V'am părăsit la margine de sate...
Pe lanuri grâu de aur dădea'n copt.
Cu braţe răstignite ca un 8,
Ne-aţi urmărit pe drumuri blestemate.

Cu mâinile spre boltă ridicate
Ca'n ţintirimuri nişte cruci de lemn,
Păreaţi că faceţi lui Dumnezeu semn
Să vadă 'n lume câtă nedreptate...

Trăiţi în lacrima ce-o strâng sub gene
Când o cunun cu-a miilor de fraţi:
Bătrâne mori de vânt basarabene
Pentru cine astăzi grâul măcinaţi?

Eu vă ascult de-aici şi înţeleg
Că glasul vostru nu-i deodinioară:
E plânsul Basarabiei întreg
Şi fiecare şoaptă, o ocară...

D. IOV

ST. O. IOSIF

de G. C. NICOLESCU

Melodia şi cuvintele au răsunat mai puternic, mai insistent şi mai cu sens în zilele din urmă:

Veniţi viteţi apărători ai ţării!
Veniţi că sfânta zi a răsării:
E ziua mare a reînălţării
Drapelului de gloanţe sdrenţuit!
Veniţi din toate unghiurile ţării
Să cucerim ce-avem de cucerit!
La arme cei de-un sânge şi de-o lege!
La arme pentru Neam şi pentru Rege!...

Puţini şi-au amintit însă numele Ardeleanului sensibil şi delicat care a scris aceste versuri: Şt. O. Iosif. Valoarea lor artistică astăzi nu poate fi discutată. O funcţie naţională le impune conştiinţei generale româneşti. Cu atât mai mult cu cât momentul în care marşul lui este reactualizat aproape coincide, printr'o ciudată voie a destinului, cu împlinirea a douăzeci şi opt de ani de la moartea poetului, care părăsea lumea în plină actualitate a cântecului său răscolitor prin melodie şi sentimentele, înlănţuite până atunci, ce le trezea.

Poetul Şt. O Iosif a avut o viaţă scurtă. In 1913, când s'a stins, în preajma zilei în care apare articolul acesta, el nu avea decât 38 de ani. S'a născut în Braşov, dintr'o familie a cărei origină este în comuna Drânşeni pe care o nedreptate istorică ne-a răpit-o fără să ne-o facă mai puţin românească, mai puţin a noastră, la 1875. Cu toată vieaţa lui scurtă şi destul de necăjită:

O, Doamne, câte ţi-am cerut
Şi ce mi-ai dat în schimb tu mie!
Potop de chin dela 'nceput
Şi-abia un strop de bucurie...

poetul are o activitate, cantitativ cel puţin, prodigioasă. După debutul din 1892, publică în numeroase reviste şi scoate numeroase volume de versuri: Versuri **(1897)**, Patriarhale **(1901)**, Poezii **(1902)**, A fost odată **(1903)**, Din zile mari **(1905) — o încercare de epopee al cărei** erou e **Ştefan cel Mare** — Credinţe **(1905)**, Cântece **(1912)**. Scrie de asemenea piesa de teatru în versuri cu subiect istoric-ardelenesc: Zorile **(1907)**; **evocă în proză câteva figuri din trecutul nostru cultural în 1913, traduce din Goethe, Schiller, Wagner, Corneille. Apoi, în colaborare cu scânteetoarea** vervă şi ironie **a lui D. Anghel (mai ales ascunşi amândoi sub pseudonimul A. Mirea), publică lucrări originale cum sunt:** Caleidoscopul lui A. Mirea, **poemul dramatic** Legenda funigeilor, **comedia** Cometa, **poemul istoric** Carmen saeculare; **în proză:** Cireşul lui Luculus, Portrete; **apoi traduceri din Ibsen, La Fontaine, Th. de Banville.**

Evident, într'un moment de reactualizare a bucăţii lui nu cea mai realizată, coincizând cu acela al comemorării morţii lui nu trebue să fim ispitiţi să exagerăm însemnătatea din punct de vedere artistic a operii literare. Sunt incontestabile scăderi, într'o bună măsură însă nu atât ale lui cât ale epocii, căreia cu voie sau fără voie, scriitorii obişnuiţi îi sunt subordonaţi. Dar nu este mai puţin adevărat că în această neostenită activitate pe tărâmul spiritual, care ea singură chiamă în chip necondiţionat omagiul admirativ al oricărui om de cultură, se află unele aspecte, unele realizări şi unele trăsături umane mişcătoare şi vrednice de toată consideraţia.

(Urmare în pag. 5-a)

Marea cutremurare

Tristă întâietate a avut, dintre ţinuturile româneşti, dealungul veacurilor, Bucovina: prima înstrăinare vremelnică de pământ — dar numai de pământ, căci în afară de o separaţie geografică, teritorială, nicicând nu s'a putut vorbi de cealaltă despărţire, a cugetelor — Bucovina a încrestat-o pe răbojul năpastelor neamului acestuia. Şi curând — nici patru decenii — Basarabia a înscris o nouă durere în cartea sorţii noastre.

A doua oară povestea s'a repetat, cu suprimarea celor patru decenii. Similitudinea e doar de mod: „de două ori răpite prin dol, prin şantaj diplomatic, Bucovina şi Basarabia au fost de două ori recâştigate prin sângele Românilor" — se va scrie cândva în cartea cea mare a popoarelor.

A fost dat poporului acestuia deschis în caget şi faptă şi dintr'o bucată croit, să răspundă întotdeauna cu jertfă la mârşăvii. Inalte i-au fost întotdeauna scopurile. Se cuvenea dar ca şi căile să-i fie întotdeauna înalte. Viclenia murdară, compromisul şi duplicitatea unei anume înţelepciuni „politice", n'au convenit lealităţii native româneşti. De câte ori a vrut să ne izbească, oricine a găsit putinţa, în „slăbiciunea" aceasta a sinceerităţii şi trufiei cinstei noastre.

Topim pentru a doua oară cu focul sângelui nostru, cătuşele celor două surate moldovene: Bucovina voevozilor cucernici şi a mânăstirilor culturii noastre centrale în Dumnezeu, Basarabia cetăţilor apărătoare de creştinătate.

Intâietatea lor istorică se păstrează. Istoria are un ritm organic şi constantele ţin de fluxul vital al organismelor. Acestea sunt din nou, provinciile *cele dintâi* desrobite. *Cele dintâi*...

In Basarabia şi Bucovina se răstigneşte azi trupul răscumpărător de păcate al sacrificaţilor. Plumbii şi oţelele care-i ţintuesc de veşnicie pe ostaşii de azi, fixează în cugetele judecătorilor de neamuri adevărata faţă a Românismului.

Moartea lor minunată, cumplit de minunată, cutremură inimile, apleacă tâmplele sbătându-se, ale Românilor.

Umbrele lor vor trage mâine la judeţ, cugetele toropite ale netrebnicilor de eri, care ne-au lăsat moştenirea unei faime de blestem.

De o săptămână Românul a reintrat în stăpânirea rosturilor metafizice ale existenţei sale. De o săptămână trăim viaţa *noastră*, şi nu pe cea hotărîtă de întâmplare.

O săptămână e prea puţin ca să poată ajunge până la tine, frate toropit de îmbuibarea simţurilor, cutremurul unei clipe ce nu se încrucişează cu cărările cirezii?

ION FRUNZETTI

Dulce Bucovină

In sufletele noastre, Bucovină, ai fost totdeauna întreagă şi nici o lege a înjumătăţirii sau poruncă a uitării nu ne-a putut frânge credinţa că, până nu se împlineşte anul, va fi spălată, de pe lespezile sfintelor tale schituri şi biserici, urma şi umbra păgânitoare a păgânului.

Ai fost întreagă, fiindcă inima nu poate fi înjumătăţită. Ea nu are nici nord nici miază zi, nici vest, nici răsărit.

Şi tu, Bucovină, eşti inima noastră.

Şi anul de pribegie, dulce Bucovină, ne-ai fost, ca'ntr'un veac de răbdare şi neclintită nădejde, lumina care ne-a luminat şi căldura care ne-a încălzit şi nici o lege a umilirii sau poruncă a tăcerii nu ne-a putut întuneca icoana de mare martiră către care ne înălţam rugăciunile cele mai româneşte rostite.

Am aşteptat, am răbdat şi am crezut, iară astăzi îngenunchiem în faţa minunii care se împlineşte. O, e neasemuit mai frumoasă decât ne-am fi putut-o închipui, această minune!

Şi, de acum înainte, ştim că nimeni nu ni te va mai prihăni şi nici o putere duşmănească nu te va mai putea smulge din trupul sfânt al Moldovei pe vecie întregite şi din hotarele şi mai sfinte ale României pe care au înfăptuit-o şi o înfăptuiesc toţi marii noştri conducători pe drumul adevăratului destin românesc.

Binecuvântat fie ceasul acesta pe care-l binevesteau crestele munţilor Tăi, cu fiecare răsărit al soarelui şi cu fiecare apus şi după care tânjeau, părăginite şi batjocorite, ogoarele Tale.

Şi binecuvântat fie tot stropul de sânge românesc care se jertfeşte, rouă renăscătoare şi aiasmă liberatoare, pentru eternitatea unirii Tale cu Ţara care s'a cutremurat şi pentru Tine în minutu-i, de cea mai dureroasă întunecare.

Ce ne-ai fost şi ce ne eşti nu pot spune cuvintele, căci, pretutindeni ni Te-a preamărit numai fapta românească, pe Tine plai al descălecării lui Dragoş, pe Tine, ţinut de laudă şi reculegere legendară a marelui Muşatin, pe Tine, altar de jertfă şi credinţă a bunului Grigore Ghika.

De aceea am plâns de bucurie în 1918, de aceea am amuţit de durere în 1940 şi de aceea Iţi îmbrăţişăm glia în 1941.

Şi e curată această îmbrăţişare ca şi viaţa celor ce Ţi se dăruie în lupta fără preget şi precedent pentru dreptul la viaţă şi onoare românească.

Ne închinăm Ţie, dulce Bucovină, cum ne închinăm Insoritei Basarabii, şi credem în cea mai frumoasă renaştere a orizonturilor Tale româneşti.

TRAIAN CHELARIU

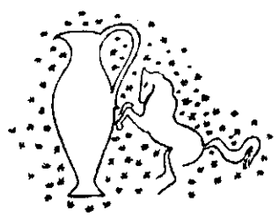

BIRUINŢA TINEREŢII

Negreşit că în multe literaturi, unde romanul nu a constituit preocupare, respins poate de unele jurişti porniri către lirism, influenţele străine s'au aşternut una după alta, învăluind în veşminte, colorate felurit, fondul original şi propriu al autorilor.

Aşa s'a petrecut în Italia, de pildă, cu mulţi scriitori, a căror proză, îndeosebi cea de după război, păstra încă aromele venite de prin ţinuturi îndepărtate, cu ecouri arhaice alteori, cu imagini obişnuite şi înclinări asemănătoare.

Ici şi colo însă au izbucnit talente desbărate de nostalgia miracolului străin. Cu mijloace proprii, cu o lume şi o viziune personală a lucrurilor, s'au scris povestiri care aşează literatura italiană nouă în rândul creaţiilor de seamă ale ultimilor douăzeci de ani.

Printre aceştia se rânduеşte romancierul Corrado Alvaro. Alegându-şi subiecte din regiunea natală, cu amintiri, persoane şi locuitori din satele munţilor, cu intenţia vădită de a zugrăvi nesfârşita poezie a lucrurilor mărunte, a întâmplărilor petrecute în lumea umilă, ce nu ştie să-şi spună nici bucuriile, nici tristeţile, el a scris câteva cărţi care au trecut şi hotarele Italiei.

Cazurile urmărite aici se mai întâlnesc, sub alte prezentări, şi în alte literaturi. Este vorba de răsunetul ce l-au avut „ororile războiului", în realitate călirea trupului şi a sufletului prin botezul de vitejie şi de foc, — răsunet stârnit în tinerii ce învăţau, pe atunci, să înfrunte moartea.

O generaţie care după experienţe adânc trăite, după şovăeli, după dezamăgiri, trecea la posturile de comandă ale ţării renăscute sau care dorea aprig să renască.

Alvaro a înfăţişat, cu alte cuvinte, istoria sufletelor ce au pregătit şi conduc, însfârşit, Italia modernă, după mari greutăţi şi mari eroisme ale trecutului nu prea îndepărtat. O istorie a spiritului nou al vremii şi al societăţii omeneşti din Italia şi chiar din alte ţări.

C. N. NEGOIŢA

Fiziler

Retipărim pe toţi romancierii de dubitabilă duzină ai occidentului, dar nu avem încă o ediţie demnă şi definitivă a marelui şi pitorescului nostru romancier Nicolae Filimon. Editori de tarabă, care nu veţi ceti însemnarea asta, oare nu vă crapă obrazul?

E tânăr. Adică plin de perfecţiunea tuturor defectelor.

Nu ştiu dece apar atât de puţine cărţi bune, sau, mai bine zis, nu vreau să ştiu. Nu mă îndoiesc însă că undeva, cineva migăleşte o carte mare, pe care nu poate s'o dee astăzi la lumină. Pe fratele acela din umbră îl aştept. Cu asta, „criza cărţii" va trebui să ia sfârşit!

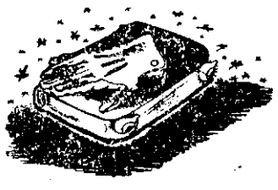

Realizările celorlalţi sunt rele, atâta vreme, cât tu eşti ţinut departe de ele şi devin bune doar atunci când ţi se dă îngăduinţa să le strici!

GLOSATOR

Curiozitatea nu e decât vanitate", afirma Pascal în Pensées. „N'ar călători nimeni pe mare, dacă ar fi să nu vorbească nimănui despre asta, ci doar pentru plăcerea de a trăi, fără nădejdea că va povesti cuiva cele văzute".

Nimic nu poate fi mai frumos decât însingurarea a doi oameni, de ceilalţi, prin prietenie. Căci prietenia se trăeşte prin permanente crispări, în momente de semidemenţă, o luptă disperată între iubire şi ură. Şi până acum, numai doi au fost prieteni cu adevărat: Iuda şi Iisus.

Prutul are de veacuri o formă neverosimilă. Pentru o hartă a României, Prutul nu poate însemna niciodată o graniţă. Gheboşat sub povara acestei nedorite însărcinări de geografie politică, Prutul are un traseu inestetic. Inlăuntrul unei hărţi cu graniţele mai largi, Prutul este un râu ca oricare altul, ghemuit înlăuntrul malurilor sale, care-l excedează.

Se pare că în curând, adevărata misiune a Prutului va fi restabilită. Imputări nu i se pot face lui, pentrucă niciodată nu s'a simţit bine în rolul de hotarnic. Dar dacă va fi scutit de misiunea sa nepotrivită, Prutul va pierde — odată cu caracterul veleitar, ridicolul.

Mentalitatea orăşeanului dependent de manufactura sau biroul din care se hrăneşte este incorigibilă.

Nici războiul nu poate schimba un orăşan, până într'atâta încât manifestările lui specifice să fie anihilate.

Recentele alarme au dat naştere de pildă, la scene stranii: onorabile cucoane cărându-şi în adăpost geamantanul cu rochii, sau matroane trecute de vârsta legală, purtând strâns în mână... quinta royală câştigătoare dintr'un pocher întrerupt cu nepoliteţă de bădărănia războiului aerian.

O tempora! ar exclama latinul. Uf! ce vremuri! — suspină ca un ecou tihnita mentalitate a comodităţii burgheze.

Dar nimeni nu completează: O, Mores!

LAFCADIO

VIAȚA DE DINCOLO DE RAMPA

Cronica dramatică

TEATRUL REGINA MARIA: „ADAM SI EVA", COMEDIE IN 3 ACTE, DE R. NIMIEROWICZ.

S'a întâmplat ca premiera piesei „Adam şi Eva" să aibe loc tocmai în ziua când bravii noştri ostaşi, la îndemnul Generalului, porneau să recucerească pământul scump al Bucovinei şi Basarabiei.

Mulţi din obişnuiţii spectatori ai premierelor fuseseră chemaţi de datorie dincolo de Prut, acolo unde se îndreaptă acum gândul nostru, al tuturora.

Aşa dar, doamna Maria Magda şi domnul Ion Aurel Manolescu au jucat în faţa unei săli aproape goale. Putem spune că dânşii au înţeles de minune rostul actorului în aceste vremuri sbuciumate: să descreţească frunţile spectatorului, să-l plimbe pe acesta timp de trei ceasuri în lumea minunată a visului.

Piesa domnului Roman Niemirowicz îndeplineşte de-ajuns această condiţie. Povestea americanului hotărît s'o cucerească în 3 zile pe tânăra şi nobila englezoaică a izbutit să-i distreze pe puţinii spectatori din sală. Am avut tot timpul impresia că asistăm la o versiune modernizată şi cu numărul personagiilor redus la strictul necesar (El şi Ea) a acelei minunate Femei îndărătnice a lui Shakespeare.

Sarcina pe care şi-a luat-o autorul este — trebue s'o recunoaştem — îndeajuns de dificilă. O piesă „în două personagii" are foarte puţine şanse de a întruni sufragiile publicului.

Spectatorii sunt obişnuiţi să întâlnească în piesele de teatru cât mai multe personagii. Şi sunt şi mai mulţumiţi atunci când piesele sunt astfel întocmite pentruca unul sau două personagii să nu rămână prea mult pe scenă, ci, dimpotrivă, să defileze în faţa rampei cât mai multe chipuri noui.

Ce să-i faci? Aceasta este mentalitatea spectatorului. La fel ca şi copilul care vrea să se joace mereu cu alte jucării, tot aşa nici spectatorului nu-i place să aibe în faţă prea mult timp, acelaş actor.

Dar odată ce domnul Nimierwitz şi-a propus să realizeze o piesă în trei acte cu numai două personagii, trebuia să recurgă la anumite procedee pentru a nu plictisi publicul. Şi putem spune că a reuşit în mare măsură. Un dialog cât se poate de violu a isbutit să ţină încordată atenţia spectatorilor, dealungul celor 3 acte. Meritul este şi mai mare când ne gândim că subiectul piesei nu era tocmai original.

Autorul a mai recurs apoi la câteva trucuri, cari au izbutit, ca să spunem aşa, să păcălească publicul.

Pe lângă cele două personagii, au mai jucat în piesă roluri importante şi câteva obiecte.

Astfel, din când în când, pentru a evita monotonia, autorul a renunţat la dialogurile dintre cei doui eroi, obiectele despre cari am mai vorbit luând locul „partenerilor de discuţie".

Astfel, am avut ocazia să asistăm la o răfuială dintre tânăra englezoaică şi... un aparat de radio sau la o declaraţie de dragoste făcută de americanul năstruşnic, unei... fotografii.

Şi astfel, spectatorii, cari veniseră cu oarecare neîncredere la această piesă „în două personagii", au fost siliţi până la urmă să constate că s'au distrat mai mult chiar decât la una din acele farse fără sens dar cu multe personagii.

Am avea de făcut o singură obiecţie. Autorul n'a isbutit, de-alungul celor 3 acte să traseze prea bine caracterul eroilor săi. Astfel, americanul care în primul act apărea sub înfăţişarea unui om hotărît, adevărat business-man, în celalte două acte se schimbă cu desăvârşire, semănând mai mult cu un elev, la „prima sa dragoste". Ni se va putea răspunde că dragostea este inde-ajuns de nătruşnică, putând să schimbe un om până la gradul în care ceilalţi să nu-l mai poată recunoşte. Şi în faţa acestui argument, nu putem decât să ne înclinăm.

Inainte de a isprăvi, vom mai face o constatare: de câte ori un autor prezintă o piesă cu mai puţine personagii, se poate remarca în opera sa mult mai multă străduinţă de a da un lucru bun, decât în piesele cu mulţi eroi.

Putem da astfel exemplul piesei lui Heinz Courbier. „Aimée", în care nu apăreau decât 4 personagii şi două revolvere. Sau, un şi mai bun exemplu poate fi acela al piesei într'un act a lui Cocteau: „Vocea", în care singurele personagii erau o femee şi... un telefon.

Ajungând la distribuţie, vom împărţi de-o-potrivă elogii, atât doamnei Maria Magda, cât şi

domnului Ion Aurel Manolescu. E drept că am remarcat în jocul lor oarecare nervozitate, foarte explicabilă însă faţă de împrejurările în cari s'a prezentat premiera.

In orice caz ambii interpreţi s'au achitat minunat de greaua sarcină ce şi-o luaseră, speculând fiecare situaţie amuzantă, oferită de text.

Domnul Zirra a dovedit că este un priceput regisor. Câteva din trouvailleurile sale au distrat sala.

Am remarcat, totuşi câteva scăpări din vedere ale regiei, dintre cari cea mai gravă este aceea remarcată în scena **lecturei gazetei pe dos.**

Numai cuvinte bune avem de spus despre traducerea excelentă a domnilor Radu Beligan şi Stan Iorga.

TRAIAN LALESCU

CINE ESTE CYRANO?

La această inofensivă întrebare, oricine poate răspunde: „Cyrano este un erou al lui Edmond Rostand".

Foarte just. Nenorocirea este însă că acest nume serveşte şi de pseudonim unui june gazetar teatral, care arată a fi cât se poate de priceput în teatru, informând cititorii unui săptămânal teatral despre croitoreasa domnişoarei Virginica Popescu sau despre numărul pe care-l poartă la pantofi, comicul Birlic.

Nu putem vedea prea bine din articolele, interviewurile şi epigramele iscălite de domnul Cyrano dacă dânsul, în fond, are cunoştinţe despre ceeace se poate numi „teatru serios".

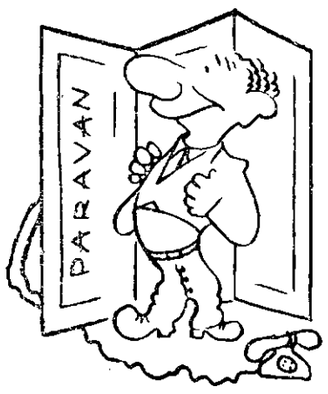

Un singur lucru ştim: gazetarii evrei nu mai au ce căuta în coloanele ziarelor şi revistelor româneşti. Chiar atunci când îi cheamă Jack Berariu şi când iscălesc Cyrano. Ar fi timpul ca până şi Cyrano să aibe decenţa să-şi vadă puţin de lungul nasului.

T. L.

INTOARCERI

Recitând, cu interes înnoit, cartea atât de amară în care apologetul regimului comunist *André Gide*, îşi mărturiseşte desamăgirea după întoarcerea sa din Rusia, mi-a revenit în minte o piesă semnată de laureatul premiului naţional de poesie, d. dr. V. Voiculescu şi jucată, cândva, sub auspiciile *„Ateneului Nicolae Iorga"*, pe o scenă bucureşteană.

Indrăzneţul act dramatic de care e vorba, aducea într'o limbă curată şi melodioasă, un îndemn la împăcarea şi înfrăţirea tuturor oamenilor într'o credinţă unică.

Era cântecul de pocăinţă al unui tânăr scăpat din „raiul bolşevic", unde nădăjduise să afle deslegarea tuturor problemelor pe care tinereţea şi setea lui de ideal, îl îndemnase să o caute acolo.

Spovedania acestui tânăr, fanatizat o vreme de mirajul unei dreptăţi sociale şi a unei religii întemeiate pe isgonirea lui Dumnezeu, este acum, la începutul cruciadei noastre, după zece ani de când a fost scrisă, un document literar deosebit de preţios şi o nouă dovadă că *inspiraţia poeţilor* este uneori încărcată de uluitoare prevestiri.

Iată cum se exprimă fugarul nostru după ce îşi mărturiseşte vina de a fi participat la distrugerea lăcaşurilor de rugăciune şi la prigonirea drept credincioşilor:

„Am văzut atunci, că zadarnic dărîmasem bisericile, puterea lor nu şedea în cărămizi, ci în suflete. Dărîmam templul de zidărie şi în locul lui se alcătuia în adânc, unul din suflete, nevăzut, neatins.

Oamenii nu se mai duceau la biserică, aduceau biserica între ei şi pe Dumnezeu între dânşii. Şi-i slujeau toţi... fiindcă, acolo, credincioşii trăesc ca în bisericile de la început; fiecare e preot şi apostol. Toţi fac la un loc, o singură obşte credincioasă, în care bate o singură inimă uriaşă, Dumnezeu!

...De ce îi chinuiam, de aia erau mai fericiţi.

Cu cât îi băteam cu atât se bucurau mai mult. Pe cât îi omoram, pe atât vieţuiau mai adevărat şi creştea numărul lor, ca într'o minune. Iar biserica, scăpată de turle şi de clopote, uşurată de odăjdii şi de podoabe, curăţată de bogăţii, a ajuns nevăzută, dar pretutindeni, mlădioasă ca o mireasmă, puternică, ca un duh atât pătrunzător. Ce fericire pentru biserică! E ca o cămilă scăpată de povară, care aleargă, aleargă slobodă, către isvoare, sub palmierii pustiului, peste ruinele Rusiei".

Şi mai departe:

„Credinţa stă şi creşte sub bolşevici, aşa cum creşte grâul sub zăpadă. Necredincioşii pier sub bolşevism. Dar credincioşii îi mănâncă şi-i topesc cum mănâncă grâul zăpada. Şi deodată te trezeşti cu grâul verde şi holda bogată. E limpede. Lumea intră într'o grozavă iarnă spirituală şi ameninţă să piară de gerul materialismului... Atunci Dumnezeu a aşternut toată zăpada asta a bolşevismului sub care adevărata credinţă stă şi aşteaptă primăvara, învierea".

. . . . . .

Iar drept încheere, această minunată tălmăcire a unei nevoi de credinţă pe care nici o oprelişte n'o poate curma:

„In toată Rusia e o alergare, o răvnă după Dumnezeu, ca setea de aer într'o odae care a stat mult timp închisă. De obicei aerul nu-l simţi, dar când îţi lipseşte, Doamne, cum ţi se umflă nările şi ţi se bate pieptul chemându-l. Aşa e la ei acolo. Bolşevicii se duc, trec. După ei se ridică o altă lume, cu ei în cap. Acolo, numai cred oamenii, ci sufletele din ei, fără ca ei să mai ştie, aşa cum respirăm.

Dumnezeu din fiecare, se caută pe sine însuşi — şi se găseşte în ceilalţi... şi se bucură şi se bucură şi se bucură, ca un copil...

. . . . . .

Spre acest popor căruia i s'a furat bucuria de a se închina lui Dumnezeu, au pornit acum vrednicii urmaşi ai atletului lui Christos — voevodul sfânt al creştinităţii. Oştenii porniţi să lupte sub semnul crucii, nu vor elibera astfel numai cetăţile şi pământul nostru strămoşesc, de sub stăpânirea păgână — ci vor elibera din cătuşele necredinţei şi ale întunericului, însuşi sufletul poporului rus, din care se trage *Petru cel Mare* şi *Tolstoi*.

Fiindcă Dumnezeu, gonit din Rusia — este aşteptat de mult să se întoarcă.

SERGIU DUMITRESCU

de ROMEO ALEXANDRESCU

PRODUCŢIILE ACADEMIEI REGALE DE MUZICA

Numeroasele audiţii muzicale, fiecare de un impunător număr de ore lungime, din obiceiurile de altă dată ale Academiei Regale de muzică şi artă dramatică, au fost comprimate anul acesta în număr şi durată. Calitatea prezentărilor n'a suferit din fericire nici o scădere.

Din contră, selecţia de elemente şi program a celor două succinte producţii pe care le-am ascultat, a fost, în genere mult mai îngrijită, ţinuta execuţiunilor ne urmând, ca uneori, în trecut, traiectorii de „montagne russe", dar menţinându-se în preajma unui nivel destul de ridicat.

N'am regretat de aceea prea mult dărnicia cantitativă a producţiilor de odinioară, convinşi că, la alegere, e mai bine să nu fie chemaţi în aceste manifestări toţi, cei buni, decât să fie chemaţi şi alţii decât cei buni.

Ritmul conducerii serioase, înţelegătoare şi de real prestigiu a noului director al Academiei Regale, d. Mihail Jora, a început să se facă simţit. Suntem convinşi că marea înaintare care era necesară acestei pepiniere de talente muzicale, până astăzi în general, prea fugar grădinărită, este acum în curs de realizare. Prezenţa d-lui Jora în fruntea ei, o va organiza o va stimula, îi va crea, suntem siguri, climatul propice pentru o desvoltare trainică şi vigroasă, pentru făurirea unui simţământ muzical de specialitate bine pregătit pentru a îndruma valorile noastre artistice.

Din cele două producţii de fine de an, vom aminti câteva nume pe care suntem îndreptăţiţi să credem că le vom mai întâlni şi în manifestări muzicale de mai târziu. Poate că şi alţi studenţi, cărora mari progrese viitoare le vor deschide perspective neaşteptate vor avea acces la viaţa artei muzicale româneşti. Preferăm să ne oprim însă la cazurile cari au înfăţişat de pe acum chezăşii interesante de viitoare carieră.

D. Mircea Buciu, bas, (clasa prof. Romulus Vrăbiescu) este, prin glas şi cultură vocală, o frumoasă nădejde în domeniul operei şi concertului. Robusteţe, timbru plin şi bine statornicit, articulare şi pronunţie atent studiate, simţ artistic remarcabil, au distins pe acest tânăr cântăreţ de talent, recomandându-l atenţiei celor pe care îi interesează zestrea viitoare a cântului românesc.

D-ra Victoria Genoveanu-Milicescu, (clasa de muzică de cameră prof. Mihail Andricu) a dovedit a fi o pianistă de delicată expresivitate personală, joc cu vădite resurse de fineţe şi muzicalitate vădită.

D. C. Gheorghiu (aceeaş clasă) este de pe acum un interpret convingător, cu mijloace instrumentale judicios puse la punct şi temperament de calitate.

Foarte tânărul violonist Mihai Constantinescu (clasa prof. Alexandru Teodorescu) a cântat cu deosebit avânt şi timpurie dexteritate. Este un element particular de dotat.

Căldura şi accentele simţite ale d-lui Aldulescu Radu (clasa de violoncel prof. G. D. Dinicu), însuşirile de sonoritate şi hărnicia d-rei Calaigian Eliza, (clasa de pian a d-nei prof. Silvia Căpăţână) excelenta formă tehnică şi muzicală în care s'au prezentat d-nii Bâclea Emil (clasa de fagot prof. Dan Simionescu) şi Alexandru Bismacek (clarinet, clasa de muzică de cameră prof. Mihail Andricu) merită de asemeni să fie amintite, făcând parte integrantă din cele mai bune afirmări ale acestor producţii.

Ecranul

CINEMA TRIANON: O aventură în Haiti.

Un film destul de agasant, a cărui acţiune, mult prea siropoasă pentru timpurile noastre, decurge „ca la carte".

M'aşi fi aşteptat totuşi ca aceasta aşa zisă „Aventură" care nu-i altceva decât drumul spre burghezie a unui cetăţean cumsecade, să se petreacă într'adevăr în Haiti. Pitorescul acestei insule ne este însă prea puţin înfăţişat de regisorul acestei „realizări exotice" — foarte sgârcit cu exterioarele filmului.

Din motive economice, majoritatea exterioarelor, sunt „cartoane pure".

In rolul principal, Gustav Knut îşi dă toate silinţele să joace rol de îndrăgostit, deşi are capul unui pepene cu mustăţi.

Alături de el Gisela Uhlen — o artistă nouă care a reuşit să ne dea imaginea unei femei corecte sufleteşte, de ce-a fost crezut totuş „că tot ce sboară se mănâncă".

Singurele elemente atractive din film, dansatoarele din Habana.

CINEMA ARO: Misteriosul Domn Victor.

Mă întreb dacă „Misteriosul Domn Victor" ar putea avea succes, măcar, ca piesă de teatru.

Ca film, în nici un caz.

Cu resemnarea omului care a aruncat banii pe fereastră, asişti la diversele probleme de conştiinţă, pe cari interpretul principal şi le pune, mai mult decât „auralenti".

Sper că nu greşesc afirmând că, de data aceasta, Raimu pare că uită din când în când că filmează, fiind prea teatral.

Ţinând seamă de anii cari au trecut dela turnarea acestui film, o vedem pe Vivianne Romance în rolul unei femei mai puţin fatale ca în filmele ulterioare, cari i-au adus „sufragiile admirative" ale spectatorilor şi dispreţul spectatoarelor refractare „acestui gen de individă".

Alături de Pierre Blanchard şi el destul de teatral, Madeleine Renaud ne înfăţişează tipul femeii măritate cu un om cu multă grije „de casă", însă prea puţin preocupat de sensibilitatea sufletească a romanticei lui soţii.

Un film pentru gospodarii cari se cred „soţi model", fiindcă se ocupă — după a lor părere — mai mult decât alţii — cu alimentarea cu trufandale a cămării.

ADRIANA NICOARA

ORA OSTAŞULUI

infrăţeşte de multă vreme, în acelaş gând şi în aceiaş râvnă, la postul nostru de radio, pe toţi slujitorii scrisului, muzicii şi teatrului românesc.

Şi putem spune azi — când *actualitatea* acestei ore, devine un omagiu pentru cei cari i-au prevăzut utilitatea, ca şi pentru cei a căror contribuţie i-a sporit zi de zi puterea de sugestie asupra ascultătorilor — putem spune azi, că între mijloacele de propagandă naţională, folosite până în prezent — *„ora ostaşului"*, împlinită sub privegherea distinsului ostaş, d. locotenent-colonel Stancov, s'a rânduit în loc de frunte.

ATLETUL LUI CHRISTOS

Ştefan-Vodă al Moldovei, a cărui amintire călăuzeşte azi pasul oştenilor chemaţi să-i recucereasca altarele pângărite de necredincioşi, va fi — asta ne e nădejdea şi credinţa — reînviat curând pe scenele Teatrelor Naţionale din Cernăuţi şi Chişinău.

Fruntaşii Teatrului Naţional, se pregătesc de pe acum să ia chipul şi straele celor zugrăviţi pe zidurile vechilor mânăstiri din Bucovina şi să dea glas voevozilor şi ostaşilor nemuriţi în cronici.

Fie ca glasul acesta să răsune, cât mai curând, pretutindeni unde sunt suflete însetate să-l audă.

IN URMA TUNULUI,

cotropitorii pământului moldovenesc, au făcut să vuiască pieţele oraşelor de cântece şi jocuri.

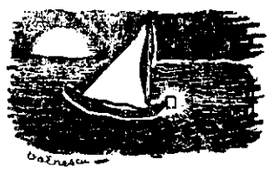

Poporul înfricoşat a fost apoi ispitit să vie la spectacole, cu vicleşug ticluite, ca să-l îndemne la supunere şi aplauze pentru năvălitori.

Şi artiştii lui Stalin, au luat locul soldaţilor lui.

Cei cari au fost faţă la trimiterea acestui dar, nu s'au sfiit să ne spue că republica roşie, nu şi-ar fi putut dobândi niciodată faima ei nefastă şi atât de efemeră — dacă i-ar fi lipsit scriitorii şi artiştii.

Să luăm aminte...

ACTORUL N. N. MATEI

pe care puţini îl ştiu scriitor cu duh şi gazetar cu condei sprinten, e auzit tot mai des, de la o vreme, în emisiunile de teatru radiofonic.

Şi e ascultat mereu cu bucurie, actorul acesta, nu numai pentru graiul său blajin moldovenesc, cu care ştie să-şi farmece ascultătorii — ci şi pentru chipul cum ştie să se exprime *în cadrul orei satului*, pe înţelesul celor pentru care însuşi *Ion Creangă*, a ştiut să scrie cândva, aşa cum vorbeşte azi *actorul Matei*.

GHEORGHE SOARE...

...speackerul postului de radio România, actorul Teatrului Naţional şi colaboratorul nostru se poate număra de câtva timp în rândul fericiţilor părinţi. Botezul flăcăului lui Gheorghe Soare

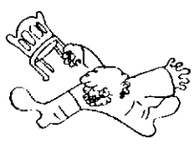

a avut loc într'un cadru cât se poate de original: In faţa microfonului radiofonic. Şi astfel s'a dat veste în întreaga ţară că Gheorghe Soare, simpaticul nenea Ghiţă, are de acum încolo un fecior, sprijin al unei bătrâneţi, care este, de altfel, destul de îndepărtată.

S. D.

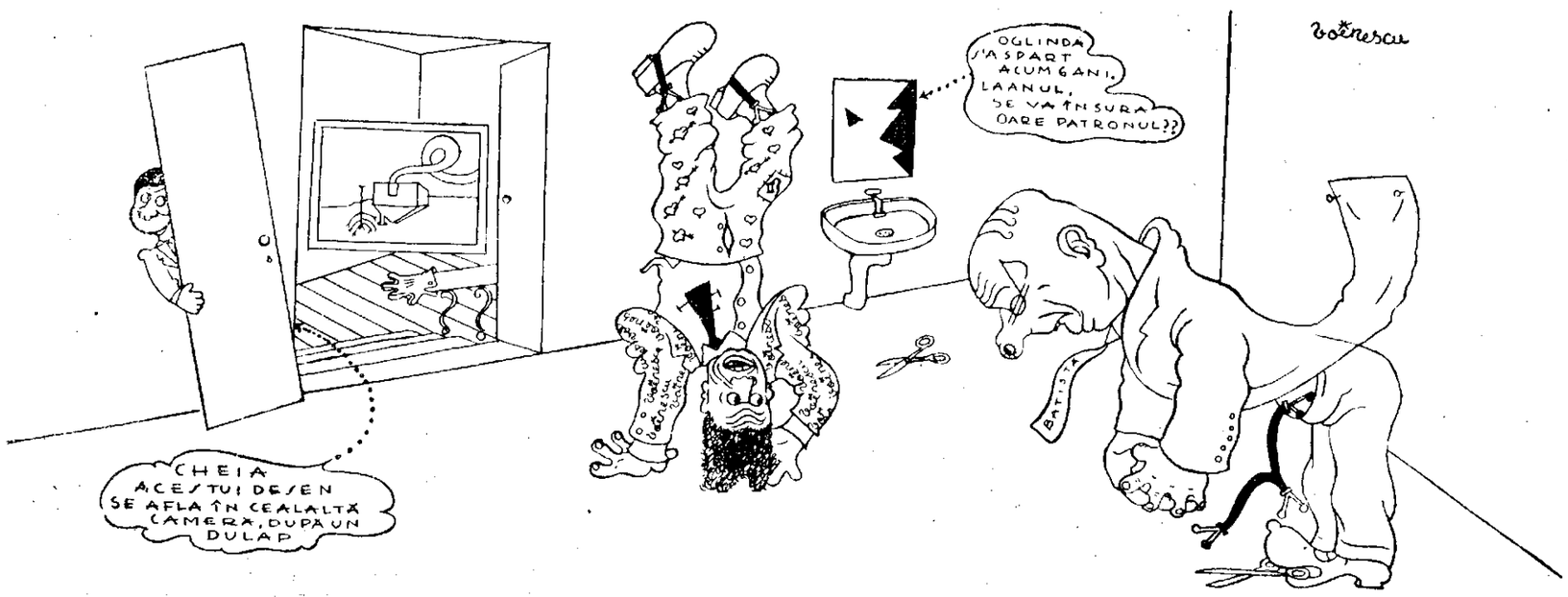

LA COIFFEUR

— Te rog să-mi razi barba, nu mai e la modă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NOTE GERMANE

THEODOR GOSEN

Numai cu puţini ani în urmă s'a afirmat la noi, şi anume în cadrul unor discuţii foarte aprinse în jurul unui mare poet, că nu are nici un fel de importanţă materialul la care recurge artistul spre a-şi realiza opera. Şi s'a spus că... zeii pot fi sculptaţi şi în „café glace", ...marmorei de Paros şi Carrara fiindu-i rezervat, probabil, numai dreptul de a fi rocă brută de construcţie.

Cât sens şi câtă valoare poate avea astfel de aserţiuni, rămâne de văzut.

Există însă o legătură strânsă între material şi plasticizarea lui. Granitul îngăduie un anumit registru de forme şi ceara unul cu desăvârşire opus. A imprima bronzului turnat efectele obţinute în plastelină, este tot aşa de greşit cum greşită e întrebuinţarea gresiei acolo unde ţii să arăţi care este specificul lemnului.

Orice material plastic îşi are legile tectonice cari nu trebuie neglijate şi pe cari nici un mare artist nu le-a neglijat.

In lucrările-i mai noi, sculptorul german *Theodor Gosen*, a pus şi a rezolvat tocmai problema importantă a artistului faţă de virtualităţile plastice ale materialului în care lucrează.

Iată, spre exemplu, acest expresiv şi, din punctul nostru de vedere, tematic cap al *Zeiţei Destinului* în liniştea şi liniile căruia se revelează, clare şi nobile, forţele tectonice ale bronzului. Totul ce ar fi stăruit drept reminiscenţă a gipsului şi a cerei a fost eliminat cu superioară înţelegere şi stăpânire artistică. Ceeace vorbeşte aici este metalul şi numai metalul.

Zeiţa Destinului

Aceeaşi permanentă grijă de a nu trece cu vederea sau a falsifica esenţele materialului, o remarcăm şi'n arta de medailist a lui Gosen, căci argintul în care lucrează acest neobosit creator de frumuseţi, se prezintă liberat de orice balast nespecific şi, deci, nesemnificativ.

Gosen procedează cu un minimum de modelare şi reuşeşte, ţinând seama şi de funcţia decorativă, să dea medaliilor şi plachetelor sale valori maxime.

Tema dantescă *Paolo VI* şi *Francesca* e, astfel, mai sugestiv şi mai în graiul de vis al argintului, iară plutirea perechii curate prin faţa nesfârşitului convoi al celor căzuţi în păcatul destrăbălării şi adulterului, este, tehnicește, o realizare contrapunctică de mare maestru.

Francesca şi Paolo

Dar jocul de forţe dintre funcţia decorativă şi cea tectonică apare şi mai evident în *Zi nouă*.

Zi nouă

THEODOR GOSEN

dovedeşte cum nu se poate mai definitiv, că 'n artă contează şi materialul şi că „zeii" nu pot fi sculptaţi nici într'un munte de îngheţată.

INTR'UN „ALT CUVÂNT PENTRU POEŢII TINERI", Goethe mai mărturisea:

„Maistru ne este acela sub a cărui conducere ne exercităm necontenit într'o artă şi acela care ne comunică, pe măsura în care ajungem la abilitate, acele principii în conformitate cu cari dacă acţionăm, atingem în modul cel mai sigur, ţelul dorit.

In acest sens nu am fost maistrul nimănui. Dacă însă ar trebui să spun ce am devenit pentru germani în deobşte şi, în special, pentru tinerii poeţi, atunci am desigur voie să mă numesc liberatorul lor; căci ei au văzut în exemplul meu că, precum omul trebuie să trăiască din lăuntru înspre afară, la fel şi artistul trebuie să acţioneze din lăuntrul său, prin foptul că, manifeste-se cum va vrea, el va aduce la lumina zilei numai propria individualitate.

Dacă se pune bucuros şi vioi pe lucru, atunci îşi vădeşte, desigur, valoarea propriei sale vieţi, măreţia sau frumuseţea sau, poate, chiar plăcuta măreţie care i-a fost dăruită de natură. Eu de altfel pot vedea foarte bine pe cine l-am influenţat în sensul acesta; căci din acest fel de influenţă rezultă un mod de poezie a naturii, — şi numai în acest fel este posibil să fii original.

Din fericire poezia noastră stă, tehnicește, aşa de sus, iară valoarea unui conţinut demn este aşa de evidentă, încât vedem apărând noutăţi minunat de îmbucurătoare. Dară lucrurile se pot încă îndrepta şi nimeni nu ştie încotro vor mai duce; numai că fiecare trebuie să se cunoască pe sine însuşi, să ştie să se aprecieze în mod critic, deoarece aici nici un fel de unitate de măsură streină şi extrinsecă nu poate fi luată în ajutor.

Dar să spunem pe scurt despre ce este vorba. Poetul tânăr să exprime, indiferent sub ce formă, numai ceeace este viu şi se manifestă activ; să elimine orice spirit de contrazicere, toată reavoinţa, toată vorbirea de rău şi totul ce poate numai să nege, — căci din acestea nu se alege cu nimic.

Nu pot să le recomand destul de serios tinerilor mei prieteni că ei trebuie să se observe ca, dispunând de o anumită facilitate a expresiei ritmice, să câştige tot mai mult în conţinut.

Conţinutul poetic este însă conmeni nu ţi-l poate da ţ(Ildşacmf ţinut al propriei tale vieţi; nimeni nu ţi-l poate da, nimeni nu ţi-l poate împuţina, ci cel mult întuneca. Totul ce este orgoliu, adică autosuficienţă fără temeiu, va fi tratat mai rău ca oricând!

A te declara liber este o încumetare mare; căci declari concomitent că vrei să te stăpânești; şi cine e în stare s'o facă? Prietenilor mei, poeţilor tineri le vorbesc astfel cu privire la aceste lucruri: Voi adică nu aveţi nici un fel de normă, — şi trebuie să v'o daţi voi înşivă: întrebaţi-vă numai, la fiecare poem, dacă are ceva trăit drept conţinut şi dacă această trăire v'a promovat. Voi nu sunteţi promovaţi dacă jeliţi într'una o iubită pe care aţi pierdut-o prin îndepărtare, necredinţă sau moarte. Toate acestea nu au nici o valoare, chiar dacă jertfiţi la realizarea lor încăodată pe atâta îndemânare şi talent.

Noi trebuie să ne ţinem de viaţa care merge înainte şi să ne examinăm în anumite ocazii; căci aşa avem dovada momentană dacă suntem vii, şi cu prilejul unei observaţii mai târzii, dacă am fost vii.

TRAIAN CHELARIU

NOTE ITALIENE

Notiţa biografică ce însoţeşte, într'o revistă italiană, cele două clişee reproduse aici, ne instrueşte asupra vârstei şi activităţii lui Mirko Vucetici, dar numai asupra acelora dintre împrejurările şi faptele vieţii sale, care se pot prinde în câteva cuvinte cu aspect de notă într'un lexicon. A descifra însă biografia unui artist în piatra pe care o taie, este mai puţin o operaţie de exactitudine, poate, însă cu mult mai multe satisfacţii interioare.

Aceasta poate părea profesioniştilor criticei de artă o atitudine de condamnabil diletantism. Insă pentru cel ce crede în viaţa spiritului şi în semnele pe care el le încrustă în impasibilitatea unei materii nu totdeauna ospitaliere, încercarea de a desprinde dialectica stranie, capricioasă la prima vedere, însă cu multe surprize de constanţă şi determinare în stil, atunci când o adâncești, nu poate fi o experienţă uşor de lăsat la o parte.

Eva, mamă

Nu renunţăm, aşa dar, la acest joc, oricât de gratuit şi nefondat s'ar părea, nici atunci când ne găsim în faţa acestor două reproduceri, după operele lui Mirko Vucetici.

Am fi ghicit, aşa dar, că s'a născut, cum spune notiţa, la Bologna? Ar fi fost desigur greu de indicat un oraş anume.

Dar am fi presupus că e un italian? Poate. Sunt multe calităţi italieneşti în felul de a înţelege fizionomia, în compoziţie, în o serie nesfârşită de infinitezimale diferenţe de structură, faţă de ceeace pot face germanii, francezii ori slavii.

Dar slav, slav de origină am fi putut ghici că este?

Mirko Vucetici, chiar dacă nu-i cunoşti numele acesta de vârtej alpin şi de bulboană cu învolburare de torente, nu poate fi decât slav de sânge. Aceasta e poate mai puţin vizibil pentru italienii în mijlocul cărora trăieşte şi a căror limbă o vorbeşte probabil ca un italian, devreme ce şi-a făcut din peninsula mediteraniană o patrie. E adevărat, Mirko Vucetici a fost cândva mânat de nostalgii nelămurite, de legitime promisiuni de fericire artistică, de glorie şi succes material, înspre limanul tuturor nădejdiilor: America. Aceasta e propriu tuturor desrădăcinaţilor: căutarea unei misterioase ţări făgăduite, a unui Erewhon aşteptat, înlăuntrul căruia neţărmurita izolare a artistului să se topească, într'o universală înţelegere.

Şi Mirko Vucetici e un dublu desrădăcinat: întâi, ca artist. Adică pentrucă este dintre acei oameni evadaţi din acţiunea la care te condamnă blestemul păcatului originar, pentru a se refugia în contemplaţia unor ceruri interioare. Pe urmă, în al doilea rând pentrucă e — slav fiind, dalmatin sau croat probabil — s'a trezit într'un peisaj italian altul decât cel al substratului său originar al subconştientului depozitar de ancestrale experienţe.

Pentru noi, pentru Români, este însă cu mult mai uşor decât pentru compatrioţii săi prin adopţiune, să ne dăm seama de caracterul slav al artei italieneşti pe care o practica Vucetici. E aceeaş problemă care s'a pus cu ocazia discuţiilor despre sculptura lui Ivan Mestrovici. Italienii n'au văzut în el decât influenţa lui Michelangelo. Românii au văzut ceva mai mult: substratul bizantin al oricărei manifestări plastice a slavului. Duhul de pravoslavnicie domnitor atâtea veacuri printre cei adăpaţi la izvoarele Ohridei ortodoxe, nu este chiar atât de uşor de lepădat sau de convertit.

Există — cum a fost pus în evidenţă de filosofii stilurilor, de Lucian Blaga printre alţii, o anumită tendinţă spre elementar, spre stilizare esenţială şi idealistă, care numai în dogma ascetismului răsăritean îşi putea avea originile. Sfinţii mozaicurilor ravenate, caşi statuile stângace, spintecate prizmatic şi trepanate pe zidurile monumentelor bizantine, trăiesc îndărătul formelor oricât de moderne, ale artei acceptate de sufletul oricât de puţin slav, al artistului.

Priviţi „Eva mamă" a lui Vucetici.

Veţi remarca poate la început, calităţile de expresie, „literatura" operei, anecdota ei vizibilă imediat. Este datorită contactului cu muzeele de artă italiene, desigur, dacă sculptorul slav reuşeşte atât de exteriorizat, sentimentul dominant al operei.

Tandreţea mamei care-şi întinde, într'un gest atât de familiar, capul, înspre mânuţele pruncului care-l cuprind, toată drăgălăşenia gestului acestuia, este de calitate italienească, fără îndoială. Dar la priviţi mai atent, simplitatea stilizării prizmatice, reducerea la minimum a reliefurilor tactile, încadrarea statuei într'o linie pur vizuală, cât mai depărtată de accidental, cât mai aproape de esenţe! Gestul mamei şi mişcarea copilului sunt terestre. Ele aparţin aproape speciei artei „de genre", am zice, însă idealul formal e bizantin. El acordă o aură de divinizare personagiilor.

Eva mamă nu mai e o femee, este principiul însăşi, etern, al femeei mame. Este reducerea realităţii la rădăcina ei pătrată, dacă ne putem exprima astfel.

La fel, grupul este în tradiţia italiană. Compoziţia însă, cu crucea perpendicularelor dură şi unghiulară — caracterul unei anume dârzenii slave, a unei anumite sincerităţi de caracter, este cu totul opusă canoanelor Renaşterei, din care încă arta italiană se inspiră.

Oblicitatea celor două linii paralele: axa trupului femeei şi cea a copilului, înclinate de 45° faţă de verticala genunchilor şi orizontala coapselor, este un element care rupe armonia totului, aşa cum în echilibrul unui suflet obişnuit s'ar însămânţa germenul demenţei specific slave, acea atât de preţioasă demenţă.

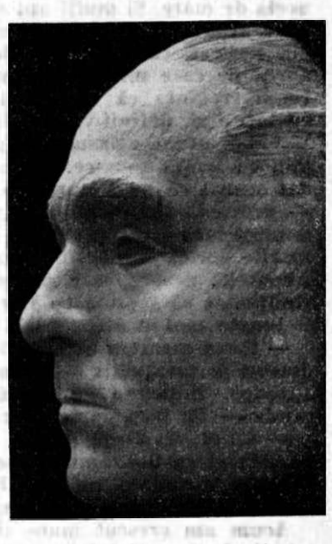

Corrado Pavolini

In mască apoi, în figura atât de italienească a lui Corrado Pavolini — pe care Bucureştenii l-au putut vedea acum câtva timp, se pot iarăşi distinge trăsături stilistice care rup standardul italienesc. Dar pe acestea le descoperiţi D-voastră, cititori, dacă aţi învăţat jocul despre care vorbeşte începutul notei noastre.

I. F.

JURNALUL UNUI ADOLOSCENT

4 Iunie...

Plouă. E dimineaţă tare şi nimeni nu s'a sculat încă. E linişte. Doar ploaia se prăbuşeşte pe acoperiş în stropi grei, sărind şi hurue 'n burlane monoton, neîntrerupt. Au un sunet continuu, metalic. Plouă... Cerul e sur. E cald, cu toate că plouă şi bate vântul. Duce cu el pânze de apă, care se preling pe acoperiş. Sunt somnoros; e monoton. Aş dormi, aş vrea să dorm şi nu pot. E ca o chemare, care mă face să stau treaz. Stau şi ascult ploaia, la fereastra deschisă. Mi-am rezemat fruntea înfierbântată de pervaz. Ce bine ar fi ca stropii care mă inundă să fie reci, să-mi răcorească fruntea. Dar sunt calzi, molateci... şi vântul, şi el înfierbântat, par'că. Un coş s'a împurpurat. La răsărit, prin pânza norilor, răzbate o geană roşie de lumină. Şi totuşi e bine aşa: cu capul pe pervaz! O bucurie nouă mă inundă. In ochii somnoroşi se aprind lumini. Şi ţăcănitul rar al ploii pare vesel acum, pare mai sprinten, nu mai este aşa de monoton. Şi stau acolo, tot aşa, şi cine m'ar vedea ar crede că sunt aşa cum eram... şi poate ar vrea ca să mă mângâie.

3 Iulie...

Amintiri... Mă învăluie încet, molatec, umbra lor. Vin parcă, din altă lume, aducând cu ele parfum vechi. Se perindă încet, încet, una câte una. Picură rar, ca ultimile picături ale unei ploi târzii. Incetul cu încetul, lucrurile din jur îşi pierd conturul. Timpul nu mai are sens. Incep să am bătaia dintâi, a primei nelinişti. Şi trec într'una... Vorbeşte parcă altul. Alţii.. Imi par lucruri noi, nemaiauzite. Când am fost oare aşa? Dar cine mai ştie. E aşa de mult de atunci! Sau... poate că-i puţin. Şi fumul se destramă, încep să apară zorii prezentului. Mă deştept cu capul greu, cu gândurile confuze. Vorbeau de lucruri ciudate, necunoscute mie. Sunt sigur, nu vorbeau de mine. Şi dacă am fost eu? Un gol. Au fugit iarăşi.

Pentru M.

19 Iulie...

E noapte, târziu... Afară domneşte, fantomatic, luna. Ii simt parcă fluidul ei rece, învăluindu-mă, dându-mi o senzaţie nouă. Eliberându-mi gândurile, în spaţiul nemărginit, libere să alerge, să simtă neomenesc de mult. Şi totul pare ciudat, nefiresc. Simt nevoia s'o văd. Aerul e răcoros. Pe cer, câteva stele palide doar. Pare un răsărit ciudat, din alte lumi. Frunzele delicate ale plopilor tineri şi zvelţi, sclipesc preţios în lumina argintie. E un tumult, un tumult ce se naşte acum, care vine de undeva, din adâncul fiinţei mele şi vrea cu orice preţ să izbucnească. Supremul efort destramă conturul lucururilor, le pierde în ceaţa de crepuscul a lunei ce apune... Un leşin, un ţipăt de bucurie. „Tu ştii Mariana, că te iubesc?"

HAMILCAR G. TĂSLĂOANU

Foi cernite

Plâng copii în pridvoare,
Nu ştiu mamele ce-i doare
Vrăji şi ierburi nu au leac,
Clopotele nu mai tac...

Din Lună muşcă vârcolacii,
Jealea îşi revarsă macii
Peste sat, o gur'a morţii!
Foi cernite 'n cartea sorţii.

ALEXANDRU ILEA

Cântăreţul anonim

Intre patru colţuri de lume
Trăesc şi mă sbat fără nume.
Mă scutur în feluri şi chipuri,
Ca'n vânturi bogate nisipuri.

Să nu mă încaere vulgul.
Prin bezne trec lesne ca fulgul.
Când crâncen ispitele latră,
Stau drept, neclintit, ca de piatră.

In fund de cunoaşteri şi geamăt,
M'ajut cu tăcerea să freamăt.
Şi, fără o culme vrăjmaşă,
Destinul meu doarme în faşă...

Aleanul meu — strop pe hârtie —
Il sug şi-l sugrum pe vecie.
Pe clapele inimii line,
Eu cânt pentru mii de destine...

LEONIDA SECREŢEANU

Han vechi

La răscruce ar fi fost un han.
Nu mai ştie vântu'n care an.

Ridicat din dor şi din mistrii,
Nu mai ştie noaptea'n care zi.

Câţi voinici n'au fost aflat popas...
(Spuneţi măi, care mai are glas!)

Cum uitai de luncă şi de car,
Cum se beau nădejdile'n pahar!

Somnul cum pierea din mădulări,
Când sufla hangiţa'n lumânări!...

Azi răscrucea-i hulă şi viroagă:
Din butoaie-a mai rămas o doagă.

Dintre piepturi câte-au prins obidă
Mai e unul ars, de cărămidă.

Paşii de pe rariştea potecii
Ii mai află noaptea liliecii.

Crâşmăriţa iute de picior
E căţue, ori poate ulcior.

I. CALBOREANU

Echinox de primăvară

Sufletul mi-am pregătit pentru-aşteptări:
Treci şi pune-i şi tu un sărut de stea!
Toată amintirea mea
E plină cu pierzări...

Am avut doar cântece de dor,
Calde cum sunt mugurii 'n zefir.
Dragostea mi-a prins'o, însă, mir —
Doina, suverană pe fior.

Poate, lâng' ai nopţii inelaţi cercei,
Mi te laşi cu echinoxul braţului povară
Cea mai albă primăvară
Peste gândurile mele: miei...

Vadul meu de cântece şi stele
Susţinut de plopi cu dalbe frunţi,
Mi te cere 'n freamăte, — din punţi
Să svârlim azurului inele!

OCTAV SARGEŢIU

Cântece noui

Pe marginea poesiei

Strofele pe care le dăm la lumină în acest ungher, au toate, marea calitate a tinereţei. Melodiile care se înnalţă de-aici, vin din inimi care bat mai iute şi mai cald decât orice inimă de „poet consacrat". Şi, de bună seamă, acest dar inegalabil face ca poesiile prietenilor noştri să vibreze cu o altă coardă în sufletul oricărui cetitor. Şi cine va avea oare curajul să se apropie cu recea lamă a raţiunii, ciopârţind un vers pur, numai de dragul de-a cerceta dacă au fost respectate toate regulele clasice ale ritmului şi ale rimei?

Iubim perfecţiunea, preţuind însă marele farmec al imperfecţiunii — iată o mărturisire care ar putea să pară un simplu paradox. Dar nu este aşa. Oare piatra rară nu se ascunde deobiceiu în roca amorfă, sclipind mai vie şi mai orbitoare acolo, decât în cine ştie ce diademă regală? Iată marea taină a cântecului nou, pe care noi îl cultivăm cu o pasiune şi cu-o iubire aproape cu nimic egalabile. Selecţia pe care ne îngăduim s'o facem în aceste coloane, nu este dictată mai întâi de norme pur estetice, ci de marea dragoste pentru vers. Din acest punct de vedere, colivia noastră cu poeţi e nouă şi numai aşa cerem să fie judecate toate producţiile prietenilor stihuitori.

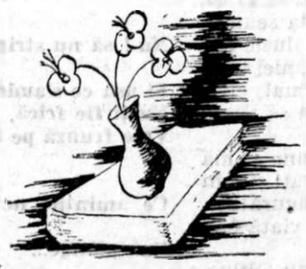

*

Anotimpul acesta frământat, care ne este dat să-l trăim, abundă totuşi de poesie. E un fenomen de vitalitate lirică pe care îl reţinem cu bucurie, deoarece el ne confirmă străfundurile nesecate de optimism şi de vitalitate ale poetului tânăr. Nenumărate plicuri ne vin pe masa de lucru şi înainte de a cerceta dacă versul pe care ni-l pune înainte Necunoscutul e bun ori rău, avem satisfacţia că încă un visător dintre cei mai noui, nu se lasă intimidat de vreme — şi cântă. Va trebui să facem odată o însemnare despre elanul liric — indiferent de calitate — care bântuie adolescenţa şi'n tinereţea de azi, grăind despre un rod plin, care mâine va trebui să fie cules cu mare băgare de seamă.

Şapte poeţi pe săptămână.... E drept, cifra aceasta este îngrijorătoare pentru cetitorul neobicinuit cu fluxul care inundă masa unei redacţii literare. Ba uneori, de şapte ori şapte. Dintre ei câţi vor rămâne, isbutind să învingă în Marathonul liric, la al cărui start ne-am aşezat, agitând steguleţul?

Răspunsul nu ni-l poate da nici chiar cuprinsul rubricei de faţă, pentrucă nu întotdeauna se împlinesc făgăduelile.

Sorţii poesiei nu se pot calcula cu ecuaţii, nici chiar cu o simplă regulă de trei, precum nu se pot preciza nici prin riscate deducţii. Când apele vin mari, trebue să stai la mal şi să aştepţi.

Morala?

Şuvoiul poetic în mijlocul căruia ne aflăm, nu trebue prins în zăgazuri. Răbdători şi atenţi, făgăduim să stăm la mal, aşteptând. Şi apoi — numai apoi — bilanţul!

STEFAN BACIU

PLECAREA CEA MARE

— Şi creşte luna peste noi ca un blestem. Plecarea asta poate să însemne moarte? Cafenele, străzi, prieteni— pentru nimeni niciun regret. Doar sufletul bucuros de alte zări.

—Carnet intim—

de LAURENŢIU FULGA

Toată copilăria mea este legată de un album geografic. Mi-l dăruise tata, prin şcoala primară, să-mi treacă de urît probabil. Aşa cum s'ar fi dat unor pisici sau câţei, mingi colorate să se joace cu ele. Dar tata nu şi-a închipuit niciodată, că atlasul acela poate adânci în mine răni tot mai aspre.

Unul dintre strămoşii mei fusese căpitan pe o corabie genoveză şi apoi murise, nu ştiu pe unde, lăsându-ne nouă numai fantasticul dor de ducă. Mama spunea adesea, că semăn mult cu lupul acela de mare. Şi mulţi ani nu mi-a fost frică atât de fiinţa lui grotescă şi severă din portret, cât mai ales de blestemul durut pe care mi-l lăsase în sânge. Aveam credinţa că va trebui să plec şi eu într'o zi, definitiv, fără întoarcere.

Mai întâiu, atlasul mi s'a părut a fi plin cu semne magice. Dar apoi, mi-am dat seama că nu e numai o întâmplare — prezenţa lui în mâinile mele, ci un anumit sens ocult al ursitei. Imi plăceau mările acelea nesfârşit albastre şi continentele, despre care cetisem atât de emoţionat că-s pline cu fiare, piei-roşii şi jungle mai încâlcite decât visele mele.

— Când mergem aici ? îl întrebam adesori pe tata, naiv — curios — bolnav aproape, indicând cu degetele tremurânde — fie ţara de foc, fie Singapore.

— Când vei creşte mare, Luca ! răspundea el cu un zâmbet ironic.

(Tata niciodată nu m'a iubit. M'am născut prea alături de inima lui).

Acum am crescut mare şi-am îmbătrânit. Insă copilului de-atunci, i-au mai rămas încă semnele plecărilor, boala plecărilor. Opt ani dearândul, în şcoală, înainte de a pleca din Chişinău, umpleam paginі de jurnal cu o singură întrebare, chinuitoare, fără răspuns :

— In vara asta unde mergem, domnule visător ? Unde mergem, Luca ? Unde mergem ?

Doar porumbeii din podul Liceului Militar semnalau ca o apariţie de basm, sosirea vacanţei. Ii ştiam plutind pe deasupra frunţilor noastre şi zâmbeam. Vedeam trenurile plecând şi zâmbeam. Mi-auzeam inima implorându-mă să plecăm, dar zâmbeam. Vacanţele mele n'au avut nicio frumuseţe. Deaceea poate, eram singurul elev care sărutam băncile — când reveneam la şcoală.

Şi în definitiv, nici astăzi nu ştiu bine ce înseamnă o vacanţă.

Câteodată ne găseam pe malul mării şi oftam, văzând încovoierea siluetelor vapoarelor sub orizont. Totuşi cred că atlasul meu de atunci n'a fost o minciună. De şapte nopţi într'una îl visez pe strămoşul Todi, cţărându-mă cu el pe catarguri sau învăţându-mă stele de pe cerul african. E aşa de groaznică trezirea din somn !

In dimineaţa asta, am descoperit primele două fire de păr alb. Nu m'am înfricoşat. Mai cred încă în plecarea mea, chiar de voiu fi prea aproape de moarte.

ORAŞUL ACESTA CA UN CIRC

Deocamdată, mă găsesc aici, Bucureşti, 7 Iunie 1941. Aş vrea să se termine odată ziua asta, să intru în noapte, în somn. Mă simt ascuns printre atâţia oameni, atâtea maşini — şi sgomotul acesta de uzină, în care parcă ţi s'apasă în ciocane peste inimă !

De dimineaţă am intrat într'o bibliotecă. N'am putut ceti nimic.

Mă doare mereu capul, mi se împăienjenesc ochii. E ceva pierdut în toată făptura mea, ceva straniu de om nefericit. Nici nu mai mă pot suporta singur, de aceea am nevoe de alt om. Nu se poate trăi izolat în Bucureşti. Ţi se termină sufletul prea iute, ori se sperie şi cade ca o păpuşă.

Dece oare nu mă iubeşte nimeni ?

Il văd pe George-Maria Prina. Inalt, distins ca un prinţ, poet de esenţe pure, pe care încă nu l-a furat cafeneaua. Şi totuşi îi descopăr pe faţă o meteahnă a zilelor care trec fără rost. M'agăţ însă de braţul lui, cu degetele strânse violent.

— Hai cu mine la gară, să vedem trenurile !

Mă priveşte surprins, dar tace. Câteodată te înspăimântă tăcerea lui. Apoi îşi întoarce ochii înainte.

— Aş vrea să plec, Prina — continui eu disperat. M'auzi ? Dacă nu plec în câteva zile, innebunesc.

George-Maria zâmbeşte trist. (N'am ştiut că spovedania mea scormoneşte în el aceleaşi doruri).

— Dece nu răspunzi ?

Parcă tăcerile lui nu se termină niciodată. Trecem pe o stradă aproape pustie. Incepe să cadă soarele. Zâmbetul prietenului meu e ceţos, împins departe, spre cine ştie ce amintiri.

— Nici tu nu poţi înţelege lucrurile astea, Prina — relau cu o voce, care parcă nu e a mea. Eu niciodată nu m'am apropiat de oameni, de nimeni nu mă leagă nimic. Inţelegi, Prina? Inţelegi tu, dece trebue să plec? Oraşul ăsta seamănă cu un circ. Fiecare casă e o iluzie nepermisă, fiecare zare e o gratie, nici luna n'o vedem cum dorim. Bloc armat, civilizaţie veac XX, roboţi. Aici nu se poate trăi...

Se întoarce deodată către mine şi mă priveşte aspru. Mergem aşa tăcuţi şi e în jurul nostru atât de multă singurătate, de nu putem şti de sunem în viaţă sau în vis.

De după un colţ, apare Adrian Ghina, secretarul meu particular. Ştie tot ce fac, ce n'am făcut şi ce voiu face. El niciodată n'a fost trist, deaceea zâmbeşte întotdeauna şi s'aprinde la obraz ca o fată mare.

— Peste câte zile pleci? mă întrebă el, mergând alături de noi. M'am interesat la gară, ai tren seara la 10 şi 24 de minute.

Nu răspund. Ghina înţelege poate. Incepe să declame cu o voce caldă:

Plecăm, plecăm! Ne deslipim de toate —
Ne rupem sufletul de tot ce-am strâns aici.
Ca 'n amintiri ne vede depărtarea,
Plutind din ce în ce mai mici.

Nu mai pot suporta. Mă despart de ei fugind. Intru besmetic în Cişmigiu. Bate vântul şi asta îmi face bine. Rup un trandafir din boschetele interzise (ce mai contează riscul?) şi mi-l pun la butonieră. Cobor apoi scările la debarcader. Iau o barcă pentru două ore.

Singur pe oceanul meu vast de iluzii, în grădina asta întunecată.

Şi toate n'au niciun sens, niciun sens...

GEORGE — MARIA PLEACA...

Mă întorc târziu. Fluer şi zâmbesc cuiva necunoscut. Nu ştiu ce se petrece cu mine. E o fericire ciudată, care mă inundă. Trec pe alături doi tineri foarte lipiţi unul de altul. Mă întorc şi-i privesc mult. Ştiu că asta înseamnă iubire, înseamnă viaţă. Cu cât m'aproprii de casă, am o senzaţie turbure de legănare şi înşelare. Dar e bine şi aşa, mult mai bine...

Il găsesc pe Prina aşezat pe marginea patului, fumând. Nu s'a schimbat nimic în el. Cu fruntea poate mai plină de riduri şi cu ochii mai scânteietori.

— Cred c'aveai multă dreptate, spuse el, fără să ridice privirile. Multă dreptate! Aşa nu se mai poate trăi.

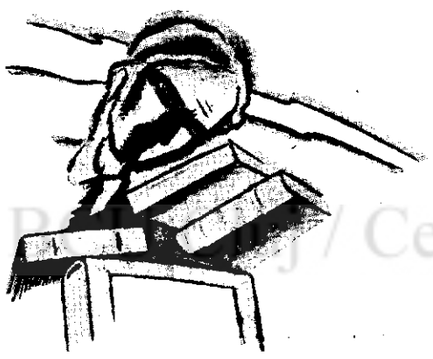

Mă surprinde înainte de toate vocea asta tristă, parcă venită dela un om îndepărtat.

— Ce vrei să spui?

— Nimic altceva: în seara asta plec!

Aş vrea să-i spun... dar nu pot nimic. Se răsuceşte în loc, sbătut ca dintr'un somn greu, poate cu o senzaţie ascuţită de durere. Se ridică apoi şi se îndreaptă spre fereastră. In odae e o linişte, care umblă printre ziduri ca o mulţime de şopârle vii, nevăzute.

— Aşa dar!... (încerc ceva care nu mai are rost).

— Tu nu te-ai agăţat de nimic, vorbeşte el cu faţa aplecată pe geam. Eu m'am legat de o iubire. Trebue să ştii când să pleci. Acum e în mine un echilibru perfect, un acord paşnic între mine şi amintiri. Imi era necesar asta. Toată vacanţa, am să trăesc numai din zâmbetul ei. Ştii...

Nu-l mai aud. Mă gândesc la nopţile noastre trecute, nopţi limpezi până ne bătea dimineaţa în ferești, când ne regăseam atât de buni prieteni pe un plan înalt al esenţelor. Privesc o fotografie, ei amândoi într'o dimineaţă de primăvară. Apoi, două garoafe albe, presate în cartea lui Baudelaire la pagina 173. Inchid ochii. Aş vrea să mă împac liniştit cu toate aceste fragmente dintr'un film — care m'a chinuit mult, pentrucă prea făceam parte din el. Şi-acum, iată că se sfârşeşte. Pleacă el, va pleca şi ea... Vor începe zilele goale, resemnate...

Cred că nu mă vede. Am un portret, pe care mi-l făcuse Ion Demeter. Scriu cu cerneală: „Ţie şi Taniuşei — fără niciun hotar — gândurile şi inima asta trudită. L. F.", *apoi îl furişez sub lucrurile lui din valiză. Nu ştiu, poate vroiam să-mi dovedesc mie însumi, că nu i-am pierdut, că voiu fi mereu cu ei...*

Prina revine în mijlocul odăii. Gesturile lui sunt calme şi faţa mai luminată. Isi mai aranjează nişte cărţi, îşi închide geamantanul, în dreptul uşii se întoarce :

— Cred c'o să-mi fie dor de odaia asta !... apoi paşii se aud dealungul coridorului. In stradă îl prind de braţ :

— Te rog, spune-mi ceva, Prina. Nu poţi pleca aşa, ca dintr'o închisoare.

Mă privi din nou încruntat. Dar după câţiva paşi, începu singur :

Pe candelabre ţese păianjenul tristeţea—
Din fundul Vieţii parcă, n'am mai trecut pe-aici.
De ani, Singurătatea ne'nchise tinereţea
In spleen de plusuri sumbre şi linişti de pisici...

Nu ! să nu strigi, — în casă duh rău s'a încuibat
Şi uşa ce s'aude la pasul lui adie...
Nu-ţi fie frică, poate că toamna a uitat
Vreo frunză pe fereastră... sau poate cine ştie

Ce amintiri ne'ntreabă de dorul ce ne mână.
Nu plânge... anii limpezi cu flori aprinse'n căni
Au încolţit otrava cu adâncimi din răni...
Departe Cornul sună... să mergem !... Cornul sună !...

Tăcu deodată, cu o privire vagă ce se pierdea peste zările oraşului.

— Ce este ?

— Un cântec. L-am găsit într'un caet de portative muzicale.

Am rămas pe loc. George-Maria Prina se depărtează încet, ca'ntr'o ceaţă, cu obişnuita lui silă şi nepăsare pentru toate.

In fund se aud trenurile... fantomele...

ORA 2 NOAPTEA

Nimeni. E totuşi atâta siguranţă în jur, încât simt o plăcere stranie de a merge chiar prin mijlocul străzilor. Nu m'am putut duce să-l conduc. De câteva zile trăesc un sentiment de groază pentru această gară, de unde ştiu că voiu pleca. Imi închipui însă că sunt acolo, îi întind mâna şi o flutur ca pe o neînţeleasă amăgire.

Acum vreau să mă obosesc, să-mi torturez cât mai mult carnea. Paşii îmi sună pe asfalt, rari, unul câte unul. Ii aud şi mi se pare că nu sunt ai mei. Parcă e altcineva strein, care umblă pe picioarele mele. Dar eu unde am rămas atunci? Nu, nu, tot eu trebue să fiu. Doar că am înfăţişarea unui om fugărit şi de asta aş putea fi confundat cu cine ştie ce stihie a nopţii.

Am mai umblat prin Bucureşti la o oră ca asta, dar acum pentrucă e interzis, mi-ar place să fiu învinovăţit de orice nebunie. Aş vrea de pildă să bat în uşa cuiva, oricare, o fată sau un băiat, şi care să accepte să meargă cu mine. I-aş spune lucruri extraordinare şi sunt convins că nu ne-am mai despărţi. Mi-a ghicit cineva odată că am forţa ocultă de a anula oamenii, de a-i domina.

Ce ciudat! Parcă mă rătăcesc. Aceştia nu mai sunt Bucureştii! Altceva, un fel de cetate nouă, necunoscută. Acum toţi dorm şi de asta poate, am impresia unei întoarceri pe dos. Imi vine să cânt, să ţip, să se trezească tot oraşul. Dece nu-şi impun oamenii câteodată, voinţa de a nu dormi o noapte ? Dece n'ar sta ascunşi măcar pe la ferești, să vadă apariţiile acestea mitice din cer, din pământ, din cuprinsul nemărginit al beznei ?

Hu-hu ! Cât de frumos s'ar putea muri într'o noapte ca asta. Aşa cum mor florile, aşa cum se destramă norii. Vom avea oare o dimineaţă ? Ce bine ar fi să nu mai vie ! Prea e drăcească luna asta, prea străluceşte şi-mi arde fruntea. Aş vrea să fie o noapte lungă, nesfârşită...

Dar... încep să răsară buimace zorile de după ziduri. Smintite, demente. Vin cu vânt, cu ploi, cu stele sfărâmate, cu prea multă — prea multă lumină.

Mă întâlnesc cu Adrian Ghina. Imi spune că mă caută de trei ceasuri ; i-a fost teamă să nu mi se fi întâmplat ceva.

— Ei şi ? Ce mai vrei ?

— Să mergi să te culci.

S'aude şueratul unui tren. Acesta poate fi trenul lui George-Maria Prina, care-şi trimite înapoi urletul ? Mă dor ochii, mâinile, inima mă doare de atâtea zori. De-acum nu mai are niciun rost, să mai rămân.

— Bine, Ghina, merg ! Dar promite-mi că voiu dormi. Vreau să dorm mult, să nu mai mă trezesc niciodată.

PRINTRE HIMERELE CAFENELELOR

Şi totuşi m'am trezit. Ghina a uitat ceasul întors pentru ora unsprezece. Când l-am auzit prima dată sunând, am avut senzaţia că o ceată imensă de şerpi cu clopoţei mi-a intrat în cap. Nu ştiu cum l-am apucat şi l-am svârlit de l-am făcut ţăndări. Secretarul meu particular o să fie foarte surprins de isprava mea. Dar ducă-se dracului toate ceasornicele din lume; pe mine nu mă interesează cronometrarea biologică, n'am poftă să mi se fixeze o logică a pierderii timpului. Singurul lucru care contează e veşnicia. Dar ea nu poate fi cuprinsă în niciun orgoliu.

Mă îmbrac rapid. Pare-mi-se sunt neras, destul de galben şi cu ochii injectaţi. Nu-i nimic. Femeile sunt nefericite când mă iubesc. Iar oamenii vor zice că am febră sau am băut.

Colind dintr'o cafenea în alta. Ii văd pe toţi, lăbărţaţi pe scaune, zâmbitori ca nişte draci, stupizi, egoişti, gloriile noastre efemere. Nu contează niciun nume. Se vor recunoaşte singuri şi imediat, ou toate că atributele sunt unanime. Aceştia sunt microbii, stâlpii, poetaştrii cu păr albit, prozatori rataţi şi din cauza mizeriei—dar şi din cauza talentului lor obscur. „Juni suficienţi" — cum i-ar numi, râzând cu hohote, Ortega Y Gasset. O junglă diversă, un turn babel caragialesc.

— Voi când plecaţi ?

Nu se poate răspunde la întrebarea asta. Căci ei n'au astfel de gânduri. Sunt infiniţi. Şi totuşi e o mare tragedie în existenţele lor putrede şi banale. Nu trebue să-i plângă nimeni. Chiar salutul acesta cavaleresc pe care li-l fac, e o mare gratitudine pentru efemerele lor spasmuri şi groaznica lor nemângâiere.

TRENURILE... TRENURILE

Şi dacă încerc să dorm, le simt halucinant venind spre mine şi scrâşnindu-mă sub roţi. Dacă mă trezesc, le văd îndepărtându-se cu trupul meu sfâşiat — ca un doliu pentru toate bucuriile neavute până acum. Şi dacă pornesc hai-hui, le aud urletul gros plutitor pe deasupra ca o presimţire.

Deaceea de trei zile, bat mereu drumul gării. Mă duc aproape de ele, să le văd venind şi plecând. Oricât de îngheţat ţi-ar fi sufletul şi-oricât de cangrenată mâna, tot înjuri sau mângâi plecările cu o fluturare. Dacă stai aici, lipit de zid — căutând să-ţi explici forfota, semnificaţia, durerile pe care le ascunde — e cu neputinţă de înţeles, dece e atât de multă moarte ascunsă în fiecare şurub şi'n fiecare val de fum. Pândeşte hoţeşte în aer, în vagoane, deacurmezişul şinelor în depărtări. Am crezut la început că e o prostie să spui şi să te sugestionezi : „partir c'est mourir un peu" — pentrucă acum e o certitudine dramatică, sfâşietoare.

Sunt aici, în mijlocul terenului, mă lovesc unii, se împiedică alţii, se flueră, se râde, se plânge. Un amestec grotesc de bucurii false şi agonii latente. Trebue să mă obişnuesc cu ideia că tot aşa va fi şi plecarea mea. O nelinişte intensă peste toate. O inimă care bate necontenit. Inima trenurilor-fantomă...

Opresc un funcţionar al căilor ferate. Ii zâmbesc şi-l întreb clar :

— Te rog, nu cumva e vreun tren, care pleacă fără să se mai întoarcă?

Mă priveşte prostit şi se depărtează, făcându-şi cruce. El nu poate să înţeleagă cât de mult mă ucide pe mine dorul ăsta de a rămâne, de a pleca, de a nu şti încotro să fug.

O voce nemângâiată cântă liniştit peste noi:

Puii mei, bobocii mei, copiii mei !
Aşa este jocul.
Il joci în doi, în trei,
Il joci în câte câţi vrei,
Arde-l-ar focul!

Rămân cu ochii aţintiţi asupra tuturor zărilor şi nu ştiu în care stea să mă caut. Prăbuşi-s'ar odată s'o văd, să nu mai mi se bată atâta ochiul drept şi nici inima să nu mai ţipe ca o nebună.

DESPARŢIREA REGILOR

Mica Ducesă Tatiana e un copil. Ii plac pisicile, câţeii, trandafirii şi bonboanele. Totuşi în poşeta ei poţi găsi oricând o ediţie veche din Baudelaire, un porte-cigarettes de email, o brichetă, vreo douăzeci de poezii în manuscris pe care nu le-a învăţat încă pe de rost — pentrucă e leneşă, şi alte multe stele, fotografii şi garoafe strivite. Toate astea le poartă din capriciu. Vrea să ducă pretutindeni cu ea suflete, amintiri, gândurile altora. Dar ea nu-şi dă seama câtă durere ascunde fiecare lucru. Mica Ducesă Tatiana zâmbeşte. Zâmbetul ei e atât de neînţeles ! Chiar când mă proclamă pe mine : Rege al Ţării de foc.

Ne întoarcem din parc. Am stat pe o bancă multe ceasuri, tăcând, mângâindu-ne mâinile. Era în această mângâiere o înţelegere mai spornică decât cuvintele. Câteodată ridicam ochii şi o priveam intens, căutând să mi-o întipăresc bine în minte. Ştiu : are un obraz ovalbrun, ochii verzi pare-mi-se şi un păr negru abundent, care dă chipului ei o lumină mult mai stranie. Altădată îmi plăcea să cred că mi s'a ascuns toată în suflet, se joacă acolo cu păpuşile şi smeurile ei. Din nou îi mângâiam părul şi umerii. Ea zâmbea : zâmbete pentru alt om.

Lampioanele joacă deasupra noastră. Ii spun o poveste cu nişte trandafiri, cu nişte copii dintr'o noapte oarecare. Ea ascultă sau n'ascultă — nu poţi înţelege. Deodată se opreşte în loc, îmi prinde braţul :

— Ştiu că pleci. Lasă-mă să-ţi dau ceva. Darul de logodnă al tatei pentru mama, acum 23 de ani, un ceas.

(Indemânatecă mi l-a şi furişat pe mână. Il privesc : e un ceas-brăţară de aur, elegant. Il duc la ureche : sună cu un tic-tac foarte deosebit. Nu ştiu dece îmi vine să cred că'n el s'a ascuns chiar inima Micei Ducese.

— Dar să nu-l pierzi, adăoga ea amăgindu-mi degetele în faţă. Dacă mă supăr pe tine, ţi-l iau înapoi.

Ajungem acasă. Mă opresc. E o poartă joasă, pe deasupra căreea se poate vorbi destul de bine. De pe terasă apare Darly — câţelul preferat al Taniuşei, apoi pisoiul. Am impresia că trebue să se smulgă din pământ toate florile, din cer toate stelele, chiar casa să'ngenunche puţin şi să i se închine.

Ii spun şi nu-i spun: gânduri, vise, desamăgiri. Au trecut câteva ore. Totusi parcă ne este teamă să ne despărţim. Din boschetele de trandafiri, rupe unul şi mi-l întinde.

— Dece mi-l dai ? S'ar putea să nu mai mă'ntorc.

— Trebue să te'ntorci. Trebue !

E în vocea ei ceva ciudat şi îndepărtat, ceva de multă milă sau vrăjitorie. Uitasem că trandafirul acela poartă chiar numele de „Talisman".

Şi-acum plec. Nu mă pot ulta înapoi. Cred c'a rămas acolo, la poarta casei depe strada W, un copil îngândurat şi neliniştit. Mă plimb deavalma pe străzi, se face târziu, din ce în ce mai târziu, mă'ntorc la mine în odae şi mă închid. Nu pot dormi. Nu-l pot uita zâmbetul celălalt. Şi-apoi mai e ceva neşiut, neîncăpător încă în anii noştri.

Din nou apar zorile. Mă uit în mine, mă uit în jur, mă uit în zări. Aud o maşină care aleargă spre barierele oraşului. Mica Ducesă Tatiana şi Contesa Isabella-Valentina pleacă la ţară. Aş vrea să ţip, să chem, să m'adun pe mine din afară. Nu pot. Imi aplec ceasul pe inimă. Cu neputinţă să n'am febră. Altfel nu mai înţeleg nimic. Amândouă inimile bat la fel : a ceasului — inima ei şi inima mea.

Astăzi în Iunie 1941, ora 4 dimineaţa ! — despărţirea regilor.

ODAIA MEA — PARADISUL MEU

Imi pare rău că plec. Tu rămâi aici, neclintită în pământ ca o cruce. Şi ce bine-ţi stă, aşa gătită ca o mireasă. Ţi-am văruit pereţii şi-s albi ca laptele. La ferestre am pus perdele noui de cretonă, să nu te ardă prea mult soarele şi nici întunerecul să te umple de tot. Candelabrului i-am schimbat becurile, să fie mii de lumini colorate — ca să poată juca frumos şoarecii printre manuscrise şi fotografii. Chiar şi alte chipuri ţi-am adus înăuntru. Cu toate că măştile lui Beethoven sau Goethe te indispun câteodată, uite ce curat e zâmbetul Soniei Luiceva sau dincoace, iată ce rochie minunată a îmbrăcat Magdalena Grigor. Doar pe masă a rămas aceeaşi perfectă dezordine. Lăsă aşa: scrumiera plină cu cenuşă şi ţigări neterminate, cerneala verde răsturnată, cravata asta mov, o chelarii lângă mănuşi, fotografia mea dela patru ani, statueta asta chinezească, paharul acesta cu liqueur, crucifixul, Doamne! chiar un papuc şi şapca de voiaj — toate se vor înţelege de-or avea grai.

Dece să plângi, când chiar tu eşti o moarte împietrită, un paradis straniu şi mai adevărat decât însuşi sufletul meu ?

Nu mai mi-aduc aminte de când stau aici. De eri, de-atunci, poate din ziua'n care mi-a zis tata: — „eşti Fiul meu!" De mi-a fost frică — aici m'am ascuns. De n'am putut fugi — aici m'am întors. Nici acum nu pot pleca de tot. Trebue să mai las jumătate din mine. Altfel se dărâmă pereţii sau se răsvrătesc spiritele casei.

Mă împiedic de noptieră şi-mi sângerez mâna. Semn rău. Mă plec totuşi pe podea şi-mi ridic sufletul din nou în trup. Dela toate îmi iau rămas bun. Pe toate le aflint şi le spun câte un cuvânt. Sărut fereastra care dă spre cer, sărut cărţile care nu m'au trădat niciodată, sărut uşa şi o închid.

Odaia mea — straniul meu Paradis ! Ce glumă proastă ar fi, de nu m'aş mai întoarce. Ia seama—aici nu mai poate intra nimeni. Ci numai de va veni... acea Mult-Aşteptata !

Şi-acum închide-te de tot, să nu mă vezi plângând.

O VALIZA CU ZAMBETE AMARE

Nu ştiu ce lucruri cuprinde. Le-a pus Ghina deavalma, amestecate unele cu altele, fără nicio socoteală. O ridic în mâini şi nu pot crede că asta este toată averea mea : o valiză cu zâmbete amare !

— Te-aşteaptă maşina ! m'anunţă Adrian dârz, ca niciodată fără surâs.

Cobor treptele cuminte, ca după o sfinţire. Sunt aşa de uşor c'aş putea sbura. La ferești streine, au apărut deodată capete streine. Probabil surâd, îmi fac semne sau mă cheamă. Fiţi calmi ! Mai privesc odată cei doi castani din faţa casei. Şi mi se pare că nu mai aparţin nimănui.

L-am rugat pe Ghina să nu meargă la gară. Nu vreau să mă conducă nimeni. Urc în maşină. Nu mai privesc în urmă. Sau dacă m'aş uita, aş vedea că s'au închis toate porţile şi deabia acum mi-aduc aminte c'am pierdut cheile. Asta înseamnă, că tot mai mult trebue să-mi ispăşesc destinul.

Maşina porneşte. Se leagănă. Alunecă. Parcă trec printr'un pustiu şi mi-e dor ca niciodată de oameni, de cât mai mulţi oameni.

— Unde mergem ?

Nu răspunde nimeni. Şofeurul ăsta parc'ar conduce chiar „la charette fantome". Imi dau seama că sunt tot mai singur, tot mai trist şi mai uitat.

LAURENŢIU FULGA

P. S. — Trenul meu aleargă halucinant spre Basarabia. 17 Iunie 1941 : bună dimineaţa, Prutule ! Ce vă uitaţi atât de trist la mine ? O ! da, poate aveţi dreptate : mi-am pierdut trandafirul „talisman". Daţi-mi altul, daţi-mi altul ! Cred că mi-e frică de moarte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Poetul basarabean Al. Mateevici

Poeziile lui **Al. Mateevici**, poetul cel mai important al Basarabiei, autorul popularei „Limba Noastră", s'au publicat de curând într'o a doua ediție de „Cartea Românească", cu o prefață de d. Petre V. Haneș. Moldovean născut în satul Căinar de lângă Tighina, unde tatăl său era preot, Al. Mateevici descinde și după mamă, tot din slujbași ai bisericii românești.

In instructiva prefață a volumului, d. prof. Haneș documentează cât de greu era să se desvolte literatura în Basarabia, până în 1905, când în urma mișcării naționalităților de sub stăpânirea țaristă, s'au obținut libertăți în ce privește folosirea limbei materne.

Dar, la un număr de aproape un milion și jumătate de moldoveni, deabia dacă se găseau în preajma anului 1911, în provincia noastră, 20-30 de cărturari români, care să înceapă o activitate în limba și spiritul națiunii lor.

Explicația se găsea în politica rusească de desnaționalizare prin învățământ. Interzicându-se limba românească în școli și biserici, tinerii primeau instrucția, de la început, în rusește, se încorporau apoi statului și vieții imperiului, încât întoarcerea la neamul lăsat în sate, se producea în cazuri cu totul rare. Elita moldovenească dispărea din ochii poporului, încadrându-se clasei conducătoare rusești. Astfel stând lucrurile, se înțelege cât de mare era pericolul împuținării treptate a moldovenilor, prin această smulgere din mijlocul lor a celor trimeși la școlile rusești. Printre cei plecați din sate românești, a fost și Al. Mateevici, care a terminat studiile în 1914, la Academia teologică din Chiev. Ce s'a întâmplat însă cu poetul, este un lucru nou, încât pe drept merită să reprezinte Basarabia în literatura noastră. Nicăieri nu i-a fost cu putință să primească instrucție în limba neamului său, încât a învățat singur să scrie și să citească românește, din paginile revistei „Albina", primită din regat. S'a interesat de mersul literaturii din țara liberă, a citit pe clasicii noștri, formându-se în spiritul lui Eminescu, Gr. Alexandrescu și al contemporanului Coșbuc. Dar, remarcă d. Haneș, — „ceeace aduce Mateevici nou literaturii noastre, este nota religioasă, o notă blândă, duioasă, devotată, așa cum și-a înțeles Mântuitorul misiunea sa" (pag. 10).

Ținând seamă de numărul mic al cărturarilor români ce se sustrăgeau politicii abile de desnaționalizare, bănuim lesne că la ivirea sa, Mateevici nu găsea o tradiție în cultura Basarabiei, încât el este un începător. Deaceea, faptul că începe cu „nota religioasă" este pentru noi semnificativ. Din versurile sale, reiese uneori că poetul se simțea un misionar al națiunii, și se gândea s'o salveze prin creștinism:

Să știți: de nu veți ridica
Din sânul vostru un prooroc —
In voi viața va seca,
Zădarnic soarta veți ruga,
Căci scoși veți fi atunci din joc
Și-ți rămânea făr' de noroc,
Din chiag de lacrimi, de dureri,
Din trăsnet de mânie sfântă,
Și din nădejdi și sbuciumări,
Din năzuinți și frământări
El trebui facla să-și aprindă
Și'n suflet neamul să cuprindă.
Și'n țara voastră va purcede
Pe drum de spini și chinuire
Cu gloata celor cari l-or crede;
Și duh aprins de înoire
Va duce'n propovăduire...
Și toți veți fi un gând și-un nume
Și înfrățiți veți făuri
Un viitor mai bun în lume,
Iar El va ști să vă îndrume
Acolo, unde va zări
C'a voastră stea va răsări.
Dar, știți, de nu veți ridica
De printre voi pe-acest Prooroc,—
In voi viața va seca...

(pag. 107)

Faptul că Mateevici a studiat teologia și că a fost apoi preot, îndeamnă fără îndoială, să vedem în „nota" sa creștină un reflex al pregătirii și profesiunii, încât mulți ar ezita probabil, să vadă în autor un deschizător important de perspective. Iată însă că trecem astăzi prin vremuri când „prooroc ul" este în actualitate și când am pornit un **război sfânt.** Un lucru este limpede din tot ce se întâmplă: că bolșevismul ateu ca putere constituită într'un stat ce se pregătește de multă vreme să lupte împotriva Europei creștine, apelează la toate mijloacele acumulate de știința și civilizația modernă, timp de aproape 200 de ani, spre a dărîma veche cultură creștină. Comunismul proclamă imperativul economic, circumscrie viața individului la satisfacerea necesităților traiului, pomite distribuirea bunurilor materiale și toate aceste reforme le asigură în numele științei și al progresului, cunoscut fiind că omul sevolului al XX-lea s'a deprins cu marile foloase ale tehnicei productive. Profitând de știința europeană, bolșevismul ateu își propagă ideile în numele ei. Dar creștinismul, pe care îl opunem, cu libertatea individului de a se conduce după voință și de a fi stăpânul persoanei lui, nu este oare tot o realitate? Teologia se poate ridica, mai puternică și mai bogată în perspective decât orice materialism economic, încât să demasce cu argumente nesdruncinabile, falsitatea unei concepți care reduce pe om numai la organizarea sa fiziologică, tăgăduind esența celor spirituale. Teologia creștină este și ea o știință, ca orice știință modernă, pornind de la fapte ce se observă, se experimentează și se verifică și care odată stabilite fără eroare și controversă, dau prilej de legiferare. Există legi și în știința teologică pe care nimeni nu le poate călca fără primejdia morții, deoarece nimeni nu calcă legile imuabile nepedepsit.

Firește, domeniul ei se întinde atât de vast, încât procură arme spre a dărîma orice forță demonică. pe care o închipuite mintea noastră că i s'ar opune.

Numai că mai rămâne ceva de făcut. Teologia are ca orice știință, tehnicele sale, prin care lucrează direct asupra omului, ca și medicina, și-l transformă fundamental, deschizându-i asupra lumii o perspectivă **nouă**, în cât să vadă că nu doar în potolirea trebuințelor organice stă sensul vieții. Pe această cale, omul amăgit de făgăduelile materialismului bolșevic se va deștepta. Va înțelege că în voința și libertatea lui individuală se cuprinde taina și a chivernisirii sale lumești, dar și a descoperirii spiritului. Nu vom zice ca Mateevici, că așteptăm un nou prooroc, deoarece doctrina creștină a rămas intactă, neepuizată și neegalată de nici o altă învățătură.

Numai, precum am observat, trebuie să luăm lucrurile în serios. Să privim creștinismul cu gravitate, cu mintea ascuțită a omului modern care **crede** în știință, și cu mentalitate modernă să **credem** în legile științei sacre. Să cercetăm, să scrutăm, să aflăm aceste legi și comandamente ale ortodoxiei creștine, și să ne ferim de superficialitatea diletantă, care socotește că acțiunea învățăturii sacre se reduce la un fel de „moralizare" în care nu crede nici cel ce o face, cu atât mai puțin cel căruia se adresează. Trăim vremuri cruciale, cum se ivesc la împlinirea mileniilor.

Colosul bolșevic s'a ridicat împotriva creștinismului ca să instaureze era științei materialiste.

Nu trebue să ne pregătim ca să restaurăm pe ruinele rămase din înfrângerea ce vine, știința sacră despre adevărata stare o omului cunoscător al lui Dumnezeu? La o știință care amăgește prin făgăduieli, nu trebue să opunem o știință care împlinește real și vizibil? Pentruce să considerăm cu ironie pe cei care iau creștinismul în serios, când de o știință serioasă avem nevoie, ca să îndreptăm greșelile unei științe inferioare? Firește, știința modernă are rolul ei important, și-l respectăm cu toții. Dar erorile ei și înșelările ei de natura celor comuniste, nu se pot înlătura decât în numele une științe și mai mari, care este teologia creștină, ultima știință. Numai, încăodată, fără diletantism. Am pornit războiul sfânt. Basarabenii cer să fie purificați de atingerile nefaste ale doctrinei comunismului ateu! Din sufletul lor va trebui să fie stârpit mugurul oricărei promisiuni de fericire printr'un traiu fără Dumnezeu. Dar când le vom vorbi despre Dumnezeu să simtă realmente „că nu numai cu pâine se hrănește omul, ci și cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu". Să adâncim deci, știința despre acest cuvânt.

CONSTANTIN FANTANERU

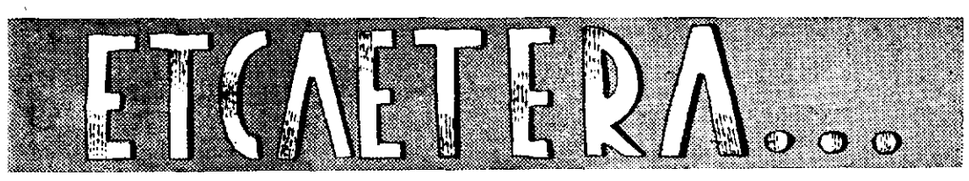

Ultima săptămână de dragoste... ...prima săptămână de război

OSTILITĂȚI AVANSATE

Se pare că nu numai unele firme comerciale, dar și unele „instituții" artistice și... culturale (teatre, ziare, edituri) continuă să utilizeze („pe sub mână"...) în serviciile lor, — evrei.

Contrar prevederilor legii pentru românizarea întreprinderilor și contrar gălăgioaselor susțineri naționalizarde, de zile mari, ale... infractorilor.

Așa ar fi la editura „Socec" unde etnicismul ardeleanului Romulus Cioflec nu e jenat de perpetuarea prezenței în combinație a evreului Ocneanu, pe care ocnean, pentru atâta măruntă înfruntare a legii, nu-l paște, se pare, nicio... ocnă.

Și se mai spune că la teatrul Comedia ar mai fi „șef"... camuflat, — al serviciului de presă și publicitatea, un tânăr evreu, pe numele său mai lung, domnul... Ax.

Dar, aflând aceasta un tânăr șef de presă, român, dela un teatru concurent, unde s'au jucat până acum și vreo două piese din repertoriul italian, iar pentru la toamnă se pregătesc altele două din repertoriul german, — a exclamat românul:

— Nu e nimic! Reclama ce și-o fac cei de la Comedia nu ne sperie. Tot noi vom învinge, până la urmă! Ei sunt cu Ax, iar noi suntem cu Axa!

GURA PACATOSULUI?...

„E greu războiul!"... a zis poetul George Coșbuc.

Dar nici scrisul nu e ușor!... ar putea esclama poetul Vlaicu Bârna.

Scrie prietenul și colaboratorul nostru, în nr. 4 al revistei „Arta", căreia îi este director și cronicar teatral, — despre o actriță, și

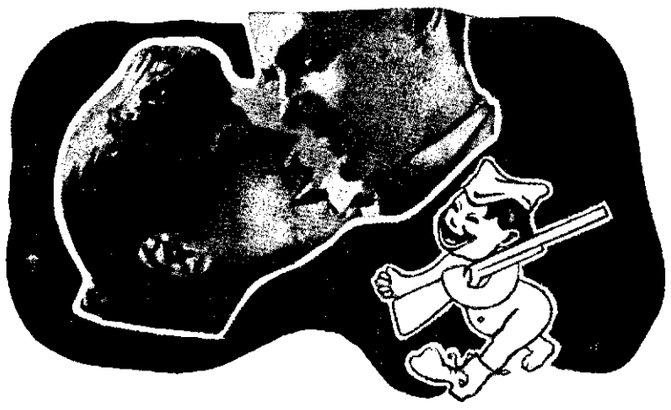

înainte de-a-și rosti aprecierile critice, favorabile artistei, se scuză criticul: „să ni se ierte sinceritatea"...

Incât un comentator care ar ține să-i caute poetului — vorba rubricii „Artei" —... nod în pupură, ar putea reflecta:

— O asemenea sinceritate e de iertat!... O sinceritate, acolo, din 4 în 4 numere, treacă-meargă...

VIVANDIERA?

Dar citind cele de mai sus, alt amic și camarad al nostru, d. Radu Tudoran, care ne-a făcut recent onoarea unei... elogioase recenzări, în doi peri, în „Evenimentul", ar putea să recidiveze și să opineze că vedem numai paiul din ochiul d-lui Bârna...

...și să caute d. Tudoran a descoperi, concomitent, cine știe ce odgoane prin sforăria prezentei noastre rubrici!

Noroc însă că îl avem puțin la mână. Exact în pagina în care constata d. Tudoran că glumele prezentei noastre rubrici nu ar oferi „atingeri prea mari cu literatura", o colaboratoare a dumisale consemna, cu câteva zile în urmă, că un actor își „direcționa" rolul, că „un rol era pseudo-nebun" și că realizarea spectacolului fusese, din patru diverse motive, de patru ori... largă.

N'o fi având rubrica noastră „prea mari atingeri cu literatura" (ceeace, dealtfel, nici nu urmărește; rostul ei printre coloanele literare ale revistei, fiind mai modest și anume strict cancanier) dar nici colaboratoarea d-lui Tudoran nu se vede a avea, câtuși de puțin, cu literatura, atingeri.

Iar în cazul dânsei, e grav, pentrucă se vede bine: ar vrea.

AVANTAJUL MAI MULTOR PAGINI

Dar să revenim la „Arta".

Nici de vreo afluență de secretari de redacție nu pare să sufere revista poetului Vlaicu Bârna.

Mai bine. Necoordonat, cuprinsul îi e mai... amuzant.

Ca, spre pildă.

In același număr 4, în pagina treia, un foarte cunoscut regizor este calificat: capodoperist, multilateral, reputat, priceput și neobosit, iar în pagina șasea, același personaj reiese categorisit... escroc.

Pur și simplu.

De unde s'ar mai putea conclude că n'are d. Bârna colaboratori pentru o revistă, dar ar avea... pentru două.

MOBILIZARE GENERALA LA „UNIVERSUL LITERAR"!...

După excelenta reușită a almanahului ziarului „Universul" pe 1941, realizat sub direcția redacțională a „Universului Literar", la fel va apărea și almanahul pe 1942 al veneratului cotidian.

Bineînțeles, și în anul acesta, pregătirile pentru almanahul care va apărea de Crăciun, au început cam depe la Paști... Știe direcția ce știe. Se lasă greu prozatorii, se lasă greu poeții.

Ba, chiar când prezintă ei la timpul promis, colaborarea, încă nu se poate spune că s'a sfârșit cu capriciile și cu hachițele dumnealor.

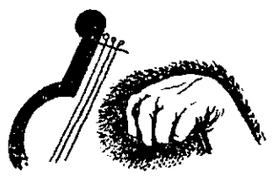

La o săptămână după predarea manuscrisului, sosește fantomatic d. C. Cristobald și zice, scandând preocupat:

— Domnule director, am impresia că nuvela mea depășește proporțiile unei nuvele... S'o subintitulăm, în loc de „nuvelă", — „Schiță de roman"!...

— Admirabil! sare imediat d. George Voinescu, desinatorul, care, în momente de entuziasm și generozitate, se obligase a contribui și dânsul cu o lucrare foarte inedită: un mare tablou, de data aceasta în ulei care să-i fie reprodus în culori, dar după care promisiune, a și uitat bineînțeles imediat, dânsul, să se apuce de pictat... Admirabil! Bravo! Excelentă idee! Este și pentru mine un teribil stimulent!... Ei bine, voi aduce și eu, mâine, o... schiță de... schiță!

BOMBA... ALMANAHULUI!

Dar mai reușit decât toți a fost d. Traian Lalescu.

Având de adus un roman polițist, a venit cu.. un sonet.

— Și ce zici că e ăsta? zise d. Victor Popescu, după ce-l citi.

— Sonet.

— Eu zic (...mai zise d. Victor Popescu, re-evaluând poemul) să-l subintitulăm... schiță de sonet.

Poetul n'a acceptat.

ȘI UN DEBUT CARE PROMITE

— Și zici că nuvela d-tale e cu parașutiști? întreabă candid, d. Constantin Fântâneru.

— Da.

— Și care este caracteristica acestui soi de soldați?

— Că se introduc prin surprindere, pe calea aerului, în interiorul țării inamice. Dar se pretinde că mai sunt și parașutiști cari se introduc pe îndelete, pătrunzând de pildă, ca turiști...

— Va să zică, (reflectează d. Fântâneru, debutând în calambur), acești parașutiști sunt niște... paraturiști.

MISTICISM POMPIERESC

Dar, deviați pe calea calamburului, iată-l și pe ultimul, datorit celebrului calamburgiu, cunoscut în lumea antisemiților, sub numele de Lică Brăileanu.

Era cu un amic la teatru. La ușă, în dreptul fotoliilor lor, un pompier.

Lică se apleacă la urechea amicului și-i șoptește discret:

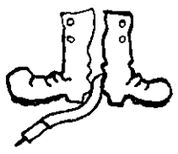

— Ai observat? Pompierii au preocupări mistice.

— Cum așa?

— Uită-te la ei! Au misti... cisme și'n picioare!

ULTIMUL COMUNICAT DE PE FRONTUL PALESTINIAN...

Iar apropo de antisemitism, se pare încă odată că cei mai perfecți antisemiți sunt tot evreii.

E destul de cunoscut veninul acelui publicist evreu care, în timpul raiului democrat, semna Ștefan Antim.

Acum, nemai scriind, polemizează oral. Iar nemai frecventând cercuri ariene, se satisface pe pielea coreligionarilor.

Deunăzi, la coțetăria „Nestor", un alt fost ziarist evreu se minuna de ce auzise la Radio-Londra.

Un fiu al lui Dreyfus a vândut recent niște documente rămase dela tat-su, pe niște sume fabuloase.

Și regreta fostul ziarist evreu:

— Ce ghinion, d-le! Să n'am și eu un tată trădător!

Atunci „Ștefan Antim" (care știa că nevasta fostului ziarist evreu stă să nască) zise:

— Nu-i nimic. Ai timp să aranjezi ceva pentru fiu-tău.

INTER ARMA SILENT MUSAE

Poetul ermetic (adică fără ritm și rime), d. M. A. fuse deunăzi cu niște treburi la o instituție militarizată.

Cetățean disciplinat, se supuse el, la intrarea în instituție, cu dragă inimă, obligației legale, — și se lăsă percheziționat.

Operația o făcea cu destulă amabilitate și delicateță, un tânăr și mândru sublocotenent, comandantul gărzii respective, care, după cum se va vedea, dovedise-va, până la urmă, și băiat spiritual.

Ajuns cu căutatul la buzunarul dela spate al pantalonilor poetului, ofițerul se opri cu un aer alarmat, de s'ar fi crezut că descoperise cine știe ce armă ucigașe — și scoase de acolo, cu multe precauții, o... filă de hârtie.

Toată fila era scrisă!

— Ce e asta? întrebă sublocotenentul, sever.

— Poezie!... mărturisi, timid, M. A.

Atunci, sublocotenentul, mai uitându-se odată la înșiruirea de cuvinte, fără ritm și fără rime, fără cap și fără coadă, — mai zise, cu un aer indignat:

— Ia ascultă, domnule! De ce induci armata în eroare?

Și i-a dat drumul, sus, să-și vadă de treburi.

COMUNICAT OFICIAL

Colaboratorul nostru, d. C. Cristobald, sergent în rezerva armatei române, fiind mobilizat, interimarul prezentei rubrici va fi ținut până la noi ordine, de către subsemnatul:

Redactor de rezervă

PUNCT

ST. O. IOSIF

(Urmare din pag. 1-a)

A fost un cântăreț al naturii, pe care a zugrăvit-o adesea și în cadrul satului ardelean. Pastelurile sale pot părea uneori convenționale, adesea nu suficient de trăite și de cizelate. Viața ardeleană, la care, în Scrisoare lui Goga, regretă că n'a putut participa ca un luptător (Să 'nalț și eu pentru dreptate-un glas Și să v'ajut în lupta pentru bine) poate că nu e prinsă în detaliile cele mai topice. Dar nimic pe această latură a pastelului nu i se mai poate contesta de vreme ce a putut ajunge asemenea înălțimi de simplitate:

Jos, între care,
Vitele rumegă;
In depărtare
Văile fumegă.

Dorm muncitorii
Pe lângă focuri:
Aple morii
Murmură 'n scocuri,

Scapără stelele...
Ceasul în care
Dănțue ielele
Lângă isvoare...

Sprintene, vesele
Peste coline
Joacă miresele
Apelor line.

Și aici, ca și în atâtea alte momente, se remarcă o împletire cu isvoarele adânci ale folclorului românesc. Și este desigur mai mult decât o întâmplare, un semn al destinului acestei poezii românești, că acolo s'a ridicat Șt. O. Iosif mai sus unde, cu mijloacele cărturarului care cunoștea pe Goethe și Wagner, sublimase elementele din străfundurile poeziei noastre populare.

Ca sămănătorist prin vocație, nu putea să nu fie un evocator al vechilor vremi, după cum o dovedesc poeziile sale: Răzmerița, Boierii, Cronicarii. **S'a încercat chiar, în** Din zile mari, **să evoce în mai mari proporții glorioasa domnie a lui Ștefan cel Mare, dela a cărui moarte se împlineau 400 ani.**

Incercarea n'a izbutit, pentrucă îi lipsea poetului acel larg suflu epic atât de necesar pentru asemenea realizări. El nu era decât liricul intimist care dă lucrurile sale cele mai realizate mai ales în Cântece, acolo unde durerea era mai vie și mai adâncă în el. Aici realizează din nou, în contemplarea naturii, simplitatea relevată și mai înainte care constitue unul din marile merite ale poeziei sale:

Stau încremenit —
Parcă niciodată
N'am mai pomenit
Noapte-așa înstelată,
Floare de cireș
Mai strălucitoare...

Experiența dureroasă care dă naștere Cântecelor îl doboară. El nu era poetul de nuanță socială care se izolează de propriile sentimente pentru a trăi numai prin și pentru neamul său. Deși strâns legat de ființa poporului său mai ales prin filoanele folclorice care i-au îmbogățit adesea resursele de inspirație, Șt. O. Iosif era un tip ciudat de Ardelean, un sentimental, un resfrânt înlăuntru. Când prin drama vieții sale, femeia iubită — visu 'ntrupat al visurilor sale! — părăsindu-l, lumea sa lăuntrică s'a prăbușit, raporturile lui cu viața erau rupte și nimic nu-l mai putea anima: era obosit și gata de plecare. De aceea se adresează cântecelor sale:

Prea tristă-i struna ce-o sunați
Acum în inima-mi nebună.
Prea multe 'ntr'una v'adunați
Precum privighetori s'adună
In Mai, mintei încununați
De flori, în mândre nopți cu lună...

Vai, cântece, tăceți puțin!
Tăceți că nu mai am putere
Să plâng, — și e paharul plin...
Repaos sufletul meu cere
Și pace dup'atâta chin...
Tăceți, — mi-e sete de tăcere...

Și acum, de douăzeci și opt de ani, el își potolește fărăațiu setea de tăcere, pe care atât o chema! Nu simte nimeni nicio mustrare de conștiință?

G. C. NICOLESCU

Digitized by Central University Library, Cluj

DOMNUL REVIZOR

de THEODORA ȘTEFAN STANESCU

Erà în după amiază. Cu capul greu, încă, de somn, mă simțeam ca o floare de plumb, supusă toropelii sub dogoare. O ușă deschisă lăsa să se vadă curtea în mare fierbere. Se făcea plata lucrătorilor. August se apropia... Și plata era cu atât mai însemnată sporindu-și rostul prin însăși ziua de Sfânta Maria, când toți după datină se duceau, cu mic și mare, la bâlciul din Văleni, ceeace îi făcea să uite pentru câteva ore de mare bucurie, munca obositoare a câmpului și necazurile de peste zi.

In curte, la umbra deasă a gutuiului, pâlcuri de fete ședeau, unele, pe jos, în iarbă, altele rezemate de tulpină și vorbeau în șoaptă, ca să poată fi atente când vor fi strigate și nu cumva să li se încurce zilele și socoteala.

Masa, la care ședea tata să facă plata, era acoperită de un registru mare, plicuri, nota de plată a fiecărui lucrător și bani, mulți, puși într'o cutie cu despărțituri.

După ce se uită în caetul de pontaj, mai scotea și striga:

— Marița Vulpe... Ai atât de primit. Scădem o sută de lei aconto și zece pâini!

După socoteala băbească pe care și-o făcea singură și în gând, fata era lămurită că atât are de primit. Mai cerea un **aconto**, să-și scoată rochia dela croitoreasă și pleca, mulțumită că, în fine, a muncit ea atât, nu-i vorbă, dar putea în schimb să aibă neclintită credința că rochie mai frumoasă ca a ei n'o să fie în tot satul... Că... de! Cine nu se înnoia de sfânta Maria, să se ducă la bâlciu? Până și copilul, cât de mic era el, trebuia să aibă un șorț sau cel puțin o băsmăluță... Așteptă să fie și altă lucrătoare strigată și ieșeau împreună pe poartă, făcând socoteala, tare:

„De astăzi în două săptămâni e Sfânta Maria... Care va să zică, până atunci, mai avem douăsprezece zile de lucru și putem să ne mai cumpărăm alte nimicuri".

*

De câteva zile și la noi în casă lucră o croitoreasă, de zor...

Erau trei,de înnoit și, mai ales, era primul an când ni se da prilejul să vedem și noi cum arată un bâlciu. Mie, fiind prâslea, îmi cumpărase mama muselin scump, cu buchete de trandafiri roșii pe fond albastru, pentru rochița tiroleză, cu un șorțuleț alb cât o palmă, pe urmă, o fundă mare tot albă și sandale maron. Toți erau veseli și nerăbdători să se termine cât de repede săptămâna, ca să ajungă mai curând la mult așteptata zi a bâlciului. Numai mie era să-mi treacă orișice poftă de toate.

Intâmplări mărunte, neprevăzute, veneau să-mi fărâmițeze avântul. Iată cum făcusem... Tot mergând cu nasul în vânt, să văd cum se aleargă două rândunici, m'am lovit și am căzut, de mi-am umflat genunchiul, cam cât un ou de gâscă. Ziua 'ntreagă ședeam de-atunci posacă, fiindcă toți mă speriau: „Dacă nu-ți trece genunchiul, nu vezi bâlciul! Ce vrei, să te duc acolo în cârcă, sau să te expun ca pe vreo minune a bâlciului? Să mă scutești... Alege-ți! Fă ce știi... Eu, cu genunchiul umflat, nu te iau, poți și să mori de dorul călușeilor. Asta e!" — spunea mama.

Apoi, mai îmblânzită, văzându-mi resemnarea tăcută: „Ține compresa acolo și... Ce Dumnezeu! Mai fă și tu, Bălaio, niscai-va mișcări!" Dar ce fel de mișcări, nu-mi spunea!

In grădină, am văzut că o femee curăță straturile de flori... Am luat și eu sapa și am început să curăț pirul dintre răzoare. Deodată, nu știu cum fac și dând cu sapa prea tare, mă lovesc la degetul mare dela picior, în așa fel că îmi dau singură unghia, mai mult de jumătate, jos..

Am început să țopăi de durere și... du-te de spune, de-ți dă mâna!

Am pornit-o spre casă, însemnând poteca cu sânge, de par'că mi-ar fi fost frică să nu mă rătăcesc... Am furat din așa zisa farmacie a casei cam ce credeam eu că trebue la tăetură... M'am bandajat a picior și-apoi.. ține-te bucurie! Mergeam mai mult în călcâiu. Și unde mai pui, că a doua zi era și Sfânta Maria iar mama era ocupată până peste cap să fie gata până la zece, că aveam, mă rog! — tren de plăcere.

Când m'a văzut s'a întunecat, dar n'a zis o vorbă.

Fiind o zi mohorîtă, cu cer învinețit de nori, tremuram de teama că nu cumva și a doua zi să fie vreme urîtă și, de-aici, un alt motiv să rămân acasă, ca să nu mi se facă mai rău la rană.

Se auzeau pași pe scări și un glas poruncitor:

„Inchideți ferestrele, face curent! Haide. Vine furtuna!"... Era mama, care, întotdeauna, cum vedea o mică pată de nouri, începea cu prevederile... Mă văzu cum stam înghemuită pe un scaun cu piciorul înfofolit. Veni către mine mai senină ca oricând. Mă întrebă cum îmi simt piciorul, apoi îngenunchie lângă scaun și îmi așeză bandajul, murdărindu-și mâinile de iod. Se ridică cu mișcări domoale, și le spălă, mai stătu preț de o clipă, apoi mă sărută pe obraz, fugar, drept răsplată că n'am mai făcut atâta tărăboiu când a controlat...

Cu pas mic s'a dus în casă, să vadă ce mai are de făcut.

Simt o mână mai grea pe piciorul meu și miros de câine ud. E **Londra, Vuța,** cățelul meu, care de dimineață primise o coadă de sapă din cauza durerii ce o simțeam la picior... Avea obiceiul, — decâte ori era bătută sau certată, — să dea cu laba până când îi spuneai o vorbă... Mă trezi din somn, tot făcându-mă atentă că e lângă mine și că îmi cere iertare...

I-am spus, desmierdând-o pe blana jilavă:

„Lasă **Vuțo**, că nu mai sunt supărată! Crede și tu! Că m'a durut piciorul... Acum, hai în casă să ne dea să mâncăm!",

Am pornit-o amândouă... Ea, înainte, a dat cu laba în ușă iar eu în urmă: șontâc, — șontâc...

— „Mămico! Dă-ne să mâncăm... Mi-e foame. Uite-o și pe **Vuța**. I-am spus că n'o mai bat. Ne-am împăcat.."

*

Seara s'a lăsat mai domoală după ploaia care răcorise pământul dogorit de vipia soarelui de August. Tata a venit odată cu seara, cu câteva cumpărături pentru a doua zi.

Mama, după ce i-a dat un așa zis „raport", cam ce-a făcut toată ziua, a găsit că trebue să-i spună ce-a pățit neastâmpărata de **Bălaia.**

— „A făcut-o astăzi, cât de bună! De aceea nu ți-a ieșit în cale să se răsfețe, sau să-ți controleze buzunarele după obiceiul!".

— „Bine, Bălaio! Numai pe dos le faci toate? Și eu... care ți-adusesem ce-ți place,,, Se poate să-mi faci una ca asta? Cum vrei tu să mergem mâine la bâlciu? Of... și eu... spun atâtea și nici nu întreb ce-ai pățit..."

Dar mama intervine:

„Ei, mai las-o... Prea o corcolești și o să ți se sue în cap! Ți-am spus eu că... cine are să-i trăiască,, cine nu, — să nu-i dorească! Răsfățata asta o să-mi scoată peri albi înainte de vreme... Mi-a stricat tot cheful pentru mâine și păcat că am preparat atâtea! Bine înțeles, că fiind mereu plecat de acasă, nu știi cât îmi dă dumneaei de lucru! A făcut pe grozava, să curețe răzoarele de pir, cu sapa și și-a tăiat unghia dela picior... Acum ești lămurit?".

— „Ei, ce vrei, e și ea... mică... Las-o că n'o să mai facă! Imi promiți, Bălaio?"

Fără să mă deranjez prea mult, mă uit cu niște ochi de mâță la pândă către mama și-i spun pe un ton destul de răsfățat, căci acum, drept să spun, nu mai aveam frică (Știam că tata ține cu mine!):

„Dacă fata e proastă, mă rog, 'mă'sa dece-o lasă?"

— „Acum crezi ce-ți aud urechile, că atunci când ești acasă nu-i ajungi nici cu prăjina la nas?"

— „Bălaio! Să fii cuminte! Uite, mamă-ta se face foc când nu ești ascultătoare!... Acum... Să lăsăm toate astea... Vezi ce-am adus și... să stăm la masă!"

*

Mie mi-era așa de somn, că deabia mai puteam să trag cu urechia. Din când în când auzeam câte o frântură de vorbă și asta dela tăticu venea...

— „Ana, ți-am spus de mii de ori... Dece n'o lași să crească în voia ei și să se joace cât vrea? Ți-ar plăcea să stea toată ziua ca o babă? Sau vei fi având chiar pretenția să învețe să gătească și să avem un copil-minune?"

— „Desigur! Nu poate nimeni să-i zică nimic... E fata lui tată-su! Și cred că te măgulește foarte mult șiretenia ei când te caută în buzunare! N'ai auzit cum te boscorodește? „Ficățeii" mei! "Imănoara mea!" „Bolo-geii mei!" „Pipoțoara mea!" Sau când o sui în vârful perinelor să-ți smulgă firele de păr alb, n'ai auzit cum le zice înșirându-le: Asta e tatu-său!... Mamă-sa!... Nepoții... Strănepoții, bunicile și străbunicile.. Și tu... nu mai poți: „Bălaio, în sus, Bălaio, în jos: până adormi! Ea se scoală binișor să nu te trezească, iea foarfeca și firele de păr mai lungi le taie în două, ca să iea de mai multe ori câte cincizeci de bani!"

— „Dar mi-ai spus atâtea că și eu trebue să-ți înșir câte 'n lună și 'n stele: ...C'ai cheltuit pentru fiică-ta, (că de! o crezi de pe acum fată mare...) că pantofi îi trebue... că rochie n'ai vrut să-i faci tiroleză ca Bălaei, că-i trebue ciorapi ca să se „asorteze cu rochia" și cât îi ziua de mare îmi ceri mereu: Ba, dă-mi să cumpăr un metru de pânză că... de! „trebue să lucreze fata!" Și mai știu eu ce!

Pe când pe Bălaia o ții de rău la toate... Și asta de ce? Fiindcă eu țiu la ea... Și sunt în toate drepturile mele. Jucatul ei nu mă costă parale decât atunci când se întrece cu gluma și-și rupe câte o unghie. Că-i ieau și eu bomboane de cinci, șase lei pe zi, pe când „tu" cu „a ta" îi pui vârf!... Dar văd că... am luat-o razna și ne certăm deabinelea... Ei! Ce să faci? Fiecare cu slăbiciunile lui.

Acum am isprăvit... Mergem la culcare. Și mâine scularea la șase dimineața. Și să nu te gândești, mâine, s'o superi pe Bălaia cu mai știu eu ce! Noapte bună!"

— „Bună seara! Și știu că ți-ai vărsat tot **paraponul** pe mine... că am cheltuit și eu acolea... 1000 de lei!"

*

Revărsatul zorilor m'a găsit trează demult și numă rând trandafirii tapetului de pe pereți. Uitam mereu numărul și luam dela început îndeletnicirea. Piciorul nu mă mai durea. Eram veselă și mă jucam cu degetele prin păr.

Când m'a văzut mama a început să râdă:

— „Măi... măi! Dar vrednice mai suntem noi amândouă.., Hai... să facem cafea!"

— „Bine, merg... da'... îmi dai și mie ce a adus tăticu?"

—„ Lasă asta! Vino să te speli și n'avea tu grijă!..."

Am început să mă spăl, nerăbdătoare, doar așa cât ține obrazul și fugi în bucătărie să-mi vâr, adulmecând, năsucul, prin tot ce ar fi fost la îndemână.

La ora șapte auzim mișcare în camera tatei și un mormăit: „Mă... mă... mă... dar am dormit, nu m'am încurcat."

Până să se întoarcă mama din chiler, am înfășcat tava cu ceașca de cafea și iute... iute... la tăticu! Bine-înțeles, că bietul caimac al cafelei era acum în farfurioară și pe toată tava!

Cum intraiu pe ușă, tăticu îmi zâmbi ca unui pom înflorit... Imi mulțumi și pe urmă mă sărută lângă smocul de păr răsucit, în care era aninată o fundă, verde ca ochii și rochița ce purtam în dimineața aceea.

Urmă o tăcere în care nu se auzea decât sorbitul de cafea.

Mă întrebam adeseori dacă sunt în adevăr ființă răsfățată atât cât spunea mama...

— „Tăticule, nu-i așa că și eu merg la bâlciu? Poți să te uiți că mi-a trecut piciorul și-ți promit, dar numai matale, că mă fac cuminte..." Și căutam să-l conving înlăturând ciorapul ca să-i arăt că s'a desumflat genunchiul. Dar și eu mă cam miraiu, când am văzut că era mai vânăt decât în ajun...

— „Desigur, nici vorbă că mergi și tu! Altfel nu s'ar mai ține și s'ar amâna pe altă zi! Hai... du-te să te îmbraci și nu uita promisiunea..."

O... desigur că nu uitam! Bucuria de a merge la bâlciu era și un chin pentru mine, aproape o întristare, pentrucă nu fusesem destul de cuminte și îmi dădeam seama că n'o merit decât printr'un hatâr... Atunci, ca și mai târziu, cumințenia mea ca și orice alte virtuți, își găseau razimul tare în mândrie...

Când ieșeam dela tata, aud strigând:

— „Bălaie! Bălaie vino să te îmbrac, să scap de grija ta. Să am timp să văd și de ceilalți..."

— „Acum! Dar vreau repede... că plec cu tăticu!"

A început să-mi pună rochia, șorțulețul..., care erau așa de frumoasă că nu mai puteam să-mi iau ochii din oglindă. Dar, vai! când să-mi pun sandaua, unghia a început să-mi svâcnească... Am trântit-o cu atâta putere că a ajuns în fundul subpatului. Am luat-o de acolo... iarăși. Trebue că piciorul s'a obișnuit sau mi-a amorțit, — că n'am mai simțit durerea. Nu trecu mult și am început să fim zorite de tăticu: — „Ei! sunteți gata cu găteala voastră? că o să scăpăm și tren și tot!

— „Gata, gata... Doar să luăm pachetele și ieșim!"

Eu am ieșit la dânsul, care demult era încredințat că am să fiu o mare cochetă.

— „Nu-i așa că rochia mea e frumoasă și-mi stă bine cu ea?"

— „Bine... Bine, desigur"

Și am pornit lăsând pe mama și sora mea să închidă ușile

*

Drumul la gară era drept și tăiat în două de Bughea, un fel de pârâiaș cu foarte puțină apă și care, dimpotrivă, când ploua, se înfuria atât de tare că aducea deavalma: cotețe cu păsări, lemne și pomi smulși...

Cât ținea puhoiul, noi, copiii, nu ne duceam nici la școală. Apa era revărsată din mal în mal și nu era punte...

Iată-ne ajunși la gară. In zilele obișnuite, de singurătate, cum intrai pe alee, vedeai albul proaspăt al pereților, rondurile cu micșunele și busuioc, cireșii înalți cu coroane frumoase, verzi, cu trunchiurile văruite, stupii de albine, micul bazin cu peștișori roșii ai d-lui Toni șeful gării, și altele...

Acum această așezare era de nerecunoscut...

Pestriță și gălăgioasă, gara mică de sat se revărsa, însuflețită ca o apă vie de oameni stăpâniți de bucuria plecării și de lumina lăuntrică a sărbătorii ce plutea pe toate fețele.

Fete și băeți se țineau de mână cântând și glumind.

Cum ne-au văzut lucrătoarele noastre au sărit să ne facă loc și, totdeodată, să ne arate cât sunt de gătite! Marița Vulpe a venit prima. Ne-a salutat și-a început să ne spună cât e de mulțumită că și-a făcut rochie și, culmea! mai are și ceva... mărunțele, puse deoparte!

Un șuerat al locomotivei ne-a dat de veste că trebue să ne pregătim și că mai e puțin timp până ce trenul intră în gară. Trecea podul peste Teleajen, la Coada Malului. A început să se audă sgomotul roților mai bine, i s'a văzut capul și a început să șerpuiască prin aleea de pruni. A ajuns în gară. Toți erau grăbiți să-și ocupe loc cât mai bun cu toate că până la Văleni distanța nu era mare.

Noi am găsit un compartiment ocupat de un domn înalt, cam chel, cu haină maron și cu servieta doldora de cărți.

S'a uitat la noi curios, și-a întors fila la cartea în care citea și din când în când se mai uita la mama, la tata și câte odată la mine.

Eu stăteam cu fruntea în bătaia vântului, lângă fereastră și mă uitam cum rămâneau în urmă stâlpii de telegraf, pomii, holdele de grâu și porumb sau câte un țânc numai în cămașă, care ducea frumos mâna ca pentru salut și, dacă n'avea vreme, dădea un chiot...

Pe potecuța de lângă linia ferată, printre pruni, zăream din goana trenului femei și tinere fete, gătite, spilcuite... ca de horă, dar cu pantofii noui-nouți..., în mână. Desculțe, se duceau tot la Văleni, de bună seamă, ca și lumea cealaltă din trăsuri, gabriolete și căruțe, încărcate, ce treceau pe șoseaua care se vedea abia din verdeață, albind, în fund, mai departe.

In fine domnul și-a închis cartea, i-a netezit coperta și a vârît-o în servietă... Și-a îndreptat nodul cravatei, s'a încheiat la haină și s'a adresat politicos părinților mei:

— „Dacă nu vă supărați, îmi dați voe să vă întreb: Nu cumva sunteți din partea Buzăului? Par'că v'aș cunoaște... Am cunoscut eu acolo familia Gh. Tărășescu și dumneavoastră, doamnă, semănați leit cu Ana, fiica lui nenea Gheroghe!".

— „Desigur... Eu sunt! Acesta e soțul meu și fetele mele". Bărbații și-au strâns mâinile iar mama nu prea se lămurea cine să fie... Iși aduse aminte zâmbind: „Dumneata ești, vere Niculae? Dar Cristofor, fratele mare, ce face? Dumneata te-ai căsătorit?"

— „Desigur! Am fete mari, verișoară... La normală.., Nevasta mea e învățătoare, eu sunt director.. Stăm la Mâneciu-Pământeni.. avem casă frumoasă, grădină de zarzavat... de-mi fac provizii de iarnă și nu mă costă un ban...

Dar dvs. unde stați? Cu ce vă ocupați? Nenea Gheorghe? Dar Iancu? Ce face? Tot la București? S'a recăsătorit? De Costică și Alexandru știu că au murit demult...

Marioara-mare și **Marioara-mică,** vă mai scriu? Le-am văzut acum un an când am fost la Sibiciu..."

— „Dar bine, vere! M'ai întrebat atâtea că nu știu la care să-ți răspund mai întâi!"

— „Nu te speria, verișoară... Pe rând! Ca la moară.., Incepeți cu dumneavoastră și pe urmă cu ceilalți..."

— „Acu' fă bine și ascultă! Stăm la Scăioși. Soțul meu este ceramist. Avem un atelier de ceramică și o fabrică de produse similare. Pe soțul meu îl cred un artist... (uitându-se cu coada ochiului la tata). Dar sunt câteodată tristă. **E modest**. Și te-am ruga, atât eu cât și dânsul, să ne faci plăcerea și să ne vizitezi, dar bine înțeles și cu **doamna!**"

— „Acum nu te înțeleg eu! Cum? Mie îmi spui „vere" și soției mele „**doamnă**"? Ei... Bine că... nu vă cunoașteți, dar ce-are aface? Eu... soțului d-tale nu-i spun „vere"?"

— „Pentrucă aduseși vorba de mine... De aceea tăceam. Nu știam cum să-ți spun, la rându-mi... Acum sunt sigur că pot să-ți spun „vere", că sunt foarte încântat că te cunosc... Și... dacă am tăcut, ei bine!... v'am lăsat timp liber să vă regăsiți... Dar... altceva! Nu vei fi mergând și d-ta la bâlciu? N'am putut să scap de fete și mai ales de Ana. Sunt foarte curioase dumnealor, să vadă, pentru prima dată, bâlciul Vălenilor! Pe dumneata nu cumva te așteaptă „doamna", acolo... adică... vreau să spun... „verișoara"?"

— „Aș, nici pomeneală! E doar ziua ei și primește musafiri... Dar bine! Pe fete nici nu mi-ați spus cum le cheamă!"

Aici tata se uită mândru de mine, iar mama... de Stela.

— „Așa e... A de la fereastră e Bălaia și e răsfățata mea... Și cealaltă e Stela... și... e a maică-sei!"

Când am auzit că se vorbește de mine, am întors capul dela fereastră, l-am dat puțin pe spate, m'am lins pe bot, ca o mâță când dă de gustul smântânii, și am măsurat de sus până jos pe domnu director. Trebue că aveam o ținută hazlie, că a început să râdă și să mă cheme la dânsul...

— „Bălaie! Ia vino, frate, să facem cunoștință amândoi!... dar așa o cheamă? sau o răsfățați?"

— „De răsfățată ce-i nici nu prea își găsește loc" — zise tata. „Bălaia" i-am pus numele fiindcă, de mică și până acum, are părul bălai și câteodată încercând să-și spună singură numele nu izbutea decât: „Bălaa"... Bălaa..." Și de atunci așa i-a rămas numele... Mamă-sa..., mai cu seamă când e supărată pe ea, îi zice **Dorina...**"

— „Și cum, **Bălaia**? O superi pe mama ta?"

— „N'o supăr... dar... o iubește mai mult pe **Stela**!"

— „Auzi, verișoară, ce zice?"

— „De asta e destul de bună... să vedem ce-o face cu cartea! De „cochetă" n'am ce zice! Neastâmpărată din cale-afară".

Tăticu imediat îmi iea apărarea:

„Nu știu vere, ce să zic... dar mi se pare că îmi seamănă mie... Așa am fost când eram mic...".

— „Sigur!... Tu ce zici, Bălaio? Ești bucuroasă că mergi cu trenul și... la bâlciu?"

— „Da!... De-abia aștept... Mi-a spus tăticu că mă dau în călușei și în lanțuri și că îmi cumpără tot ce vreau!"

Locomotiva a dat un șuerat, semn că am intrat de mult în **Gura Vitiorii** și că am trecut și de **„hanul lui Gologan".**

Tăticu a mai vorbit cu domnul director ba de una... ba de alta... de politică și de multe altele. Și-au dat promisiuni că au să se viziteze și cât de curând.

Ne apropiem de gară.

Se văd plopii înșirați în linie dreaptă, ai cimitirului din Văleni. Trenul s'a oprit. Ne-am luat pachetele și ziuă-bună dela d. director, care era mulțumit că s'au întâlnit după atâția ani și a coborît cu noi pe peron.

Și-au mai strâns încă odată mâinile și domnul director a zis: „Să ne vedem sănătoși, petrecere frumoasă și pe curând!"

— „Cu bine vere și, dacă treci la Ploești, te rog să nu ne ocolești. Sărutări verișoarei și sărută-ți copiii din partea noastră!"

S'a suit în tren, roatele au scârțâit prelung, mașina a răsuflat ușurată că a scăpat și de gara asta și a pornit-o la drum.

Când am ieșit de pe peron nu aveai unde să te miști de atâta lume... iar birjarii îți luau auzul cu strigătul lor: „Liber pentru oraș! Liber pentru Târlești... Cărbunești... Posești!"

Noi am mers pe jos, ca să putem vedea înfățișarea bâlciului. Bulevardul era plin de lume îmbrăcată în toate culorile. Câte odată răsărea câte-un costum național cu ii frumos împodobite cu râuri cusute cu mătase și fluturi strălucitori.

Am ajuns în piață... Gălăgie și iar gălăgie și lume multă. Pocnitori de încercat puterea. Călușei, lanțuri, bărci, loterii cu numere, la care câștigai... sticlărie, copăi, pepeni, murături pentru iarnă, putini, chioșcuri cu limonadă și turtă dulce și înghețată... **Marioara** și **Vasilache** nelipsiți ai bâlciurilor, fotografi în toate colțurile... miros de mititei... pastramă și must dulce...

Vrând să gonesc neastâmpărul trăgeam pe tata de mână ca să ajungem mai repede în mijlocul bâlciului și acolo dintr'o privire, să mă satur de toate câte aveam să văd și să le închid în gând ca pe un lucru de preț.

La amiaz, se revărsa pe piața bâlciului tot ce era dornic să cumpere, să-și încerce norocul sau poate și să cutreere în neștire în așteptare de aventură.

Inăuntrul porțiunii gară-bâlciu, pe ambele trotuare, lumea se ciocnește, se critică în sgomotul asurzitor al trompetelor și-al reclamelor de tot felul.

Era cald și soarele luminos mângâia forfota străzii. In dreptul unui fotograf, mulțimea era mai nerăbdătoare să vadă cum le-au ieșit pozele. Am colindat în lung și'n lat, ne-am fotografiat și noi, adică numai eu și sora mea, și am pornit spre grădina lui **Tutungiu** să mâncăm.

Mese multe, cu flori în vase de pământ și lăutari într'un colț. Am stat la masă ascultând zumzetul străzii... Ne-am hotărât: mai dăm o raită să cumpărăm câte ceva și, pe urmă, drumul spre casă! Mie nu mai îmi plăcea nimic... Piciorul începuse să mă doară... iar somnul era și mai sâcâitor. Incepusem să fac nazuri: că vreau turtă dulce... că să-mi iea un cocoșel de zahăr... ba că vreau minge...

Mama pricepu care e cauza nazurilor și spuse tatei:

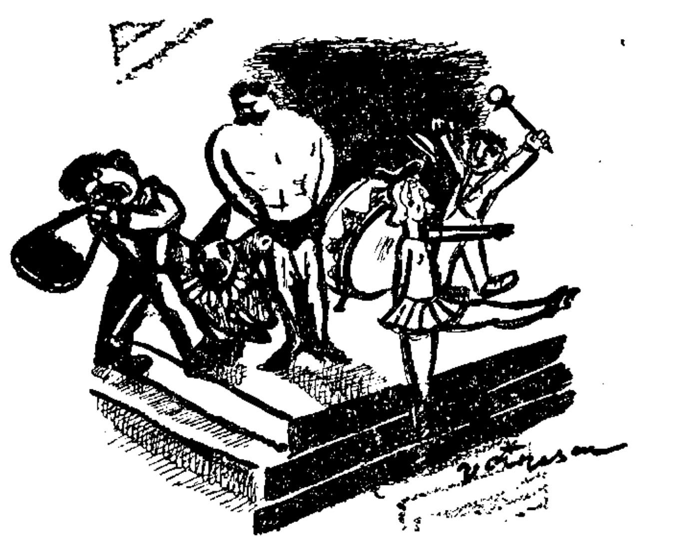

— „Ei, vezi, că s'a și săturat de toate și acum pică de somn?"

— „De!.. pofta e mare... Mai stăm să vedem ce cumpărăm pentru iarnă, luăm trenul și... acasă!"

●

Toamna bătu la ușă cu bucuria cămării și pivniței pline de belșug. Ploaia rece aducea străzii aspect melancolic. Căruțe cu varză pentru iarnă și tot felul de zarzavaturi și fructe... Câte un cocoș suit pe gard cânta a vreme... Incetul cu încetul, timpul își depăna ața înserărilor mai întunecoase, mai ploioase. Și zilele treceau...

Primii fulgi de zăpadă care au căzut s'au topit repede.. Câteva săptămâni a mai străbătut prin nori câte o rază de soare, apoi vântul a adus în aripi mulți fulgi de zăpadă, care, într'o zi, au albit totul...

Frigul te gonea repede în casă și numai câte un copil cu sania se mai vedea din când în când, sau gospodari cu sănii mari trase de boi, întorcându-se dela moară, cu porumbul măcinat ori ducându-și la apă, vitele dejugate....

●

Mie mi se părea nespus de frumoasă iarna în satul Scăioși. Eram acum mare. Urmam la școală...

Să tot fi fost prin clasa III-a primară, când ne spune, într'o zi, Ion, băiatul doamnei învățătoare:

— „Auziți? Mama vine mai târziu. O să stați cu mine până isprăvește ce are de lucrat acasă. Haide! Arătați-mi tălpile la ghete, să văd dacă sunt curate, cârpele de șters și cuțitașele! Pe urmă, n'aveți grijă! Pun parul în ușă, ca să stea închisă și să nu ne fie frig!"

S'a dus Ion („Gâtlejatul", cum îi ziceam noi copiii și câte odată, mi se pare, și ai lui de-acasă, fiindcă avea gâtul lung și subțire...), a luat voinicește parul de după ușă (zăvorul ușii fiind slab, nu sta închisă) și l-a înfipt în crăpătura dintre scânduri... dăscălindu-ne ca în totdeauna când rămânea dânsul „monitor":.

— „Știți ceva? Fiecare să dea zor să scrie... și pe urmă... cântăm!"

— „Nu... Intâi cântăm... și pe urmă scriem!"

— „Eu vrea „**Zău-Zău!**"

— „Ba eu: „**Moara**".

Până să mai zică și altul: Eu vreau: **Banu-Mără...** n'a mai avut timp să sfârșească tocmeala repertoriului didactico-muzical și numai ce ne pomenim, deodată, cu parul căzând din ușă și își face apariția în clasă un munte de om nins, — care se cam răstește la noi:

— „Școală-i asta, la voi? Pe catedră, învățător nu . în ușă puneți par!! Cum se chiamă învățătorul sau învățătoarea și unde sunt?"

„Ia dă fuga, băiatule! Adu-l aici... Spune-le c'a venit lupul!"

N'a trecut un sfert de oră și doamna, o bătrânică slăbuță, cu șal pe cap, intră, salută pe vizitator, vorbesc ceva în șoaptă și pe urmă, emoționată, se adresează clasei:

— „Copii, domnul pe care-l vedeți este noul domn revizor. Stați jos și să facem lecția să vadă și dumnealui ce știm".

Doamna se îndreaptă spre mine, care luasem premiul de când pășisem în școală:

— „Tu să spui ce avem noi azi la **gramatică**. Si vezi de răspunde ce te întreabă domnul revizor".

Mă scol, îmi netezesc șorțul, îmi trec mâna peste breton și ies la tablă. Incepe să mă întrebe ce știu despre gramatică, mă pune să dau exemple de substantiv, verb și adjectiv. Mă întreabă ceva din **aritmetică** și în sfârșit ce poezie știu.

Am început să recit „Mircea și Baiazid".

Imi spune: — „Foarte bine. Poți să treci la loc..."

Incepe cu ceilalți. Le era așa de frică, la toți, că de-abia scoteau vorba. Iar doamna se temea să nu dea greș și cu lecțiile, după ce că n'o găsise în clasă...

Imi făcea semn să ridic mereu degetele și să răspund.

Domnul revizor o zărește și îi spune:

— „Dar... ce, doamnă? Numai pe ea o ai în toată clasa? Stai jos, inimoaso! Să mai văd și de ceilalți, că tu ți-ai făcut datoria".

A mai ascultat pe câțiva care au răspuns foarte prost și ne-a dat drumul acasă...

Inainte de a pleca din clasă, văd că doamna îmi face semn să mă apropii de domnul revizor și îmi spune:

— „Tu știi că ești rudă cu domnul Revizor? Du-te cu dânsul la dumneavoastră acasă!"

Pe drum m'a mai întrebat câte ceva și m'a luat de mână până acasă. Când am ajuns, am început să strig:

— „Mămico, vino afară! Să vezi că suntem rudă cu domnul Revizor!"

Când a ieșit mămica și l-a văzut, atât a spus:

— „Vere, dumneata revizor? Și chiar la școală la noi?"

— „Ei lasă, verișoară, asta! Zi-mi: „bine ai venit! și lasă-mă să intru în casă că mi-e frig... și pe urmă... mi-e o foame de nu mai văd! Dar știi? Ai o fată, — să-ți trăiască! E tare inimoasă!"

S'a preparat masa, a venit și tăticu iar eu nu găseam ceva mai bun de făcut decât să ies pe afară, ca să știe toți și să dea sfoară în sat că la noi a tras **domnul Revizor** și, plus de asta, mai e și rudă cu noi!

Mă întorceam către casa de care ne despărțea doar grădina, nu prea mare, și făceam cu „săc" Tanței și lui Ion al Doamnei că, însfârșit, a învârtit Dumnezeu roata ca în cântec și noul Revizor nu se mai duce la la dânșii.

Atunci Ion îmi spunea: Iți spun ceva... Ce-mi dai? O gutue, sau mere? La noi a venit domnul Revizor și după masă vine și la școală!

Făceam pe dracu 'n patru și-i dădeam că era tare rău domnul Revizor celălalt.

Până și doamna era foarte mândră. Venea la noi să ceară farfurii și s'o întrebe pe mama:

— Vecină! Am pasăre... ce zici? S'o fac cu măsline? Dar ceva pătrunjel să-i pun?

Iar mama răspundea:

— „Dar bine, vecină!... I s'o fi acrit domnului Revizor de atâtea măsline... Mai schimbă și d-ta!"

— „De, vecină! Dreptate ai... Dar e mai spornic..."

Și plecă.

Acum când a văzut că noul Revizor mănâncă la noi, era tare amărâtă.

Cât privește pe unchiul Nicolae, când venea dimineața cu trenul de șase, făcea o gălăgie la ușă, până ne trezea. Apoi începeau cu znoave de-i uita sfântul la cafea.

Iar eu, afară, strigam la gard:

— „Ioane! O veste costă: O gutue, două mere și un leu! Dar să-i spui și doamnei: A VENIT DOMNUL REVIZOR.

THEODORA ȘTEFAN STANESCU

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL" BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU 23 Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24464-939